

SITUACE UPRCHLÍKŮ Z UKRAJINY

Ministerstvo práce a sociálních věcí

Magdaléna Klimešová,
Jiří Šatava a Michal Ondruška

14. 7. 2022

MINISTERSTVO PRÁCE
A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

Obsah

Shrnutí	3
Úvod	4
Metodologie	6
Základní ukazatele	7
Domácnosti.....	10
Bydlení.....	13
Potřeby	19
Ekonomická aktivita	22
Míra zaměstnanosti a ekonomické aktivity.....	22
Nezaměstnanost a neaktivita a jejich důvody	29
Finanční situace	32
Pravděpodobnost setrvání v ČR	35
Závěr	38
Seznam grafů, map a tabulek	39

Shrnutí

MPSV provedlo v červnu 2022 šetření mezi Ukrajinci, kteří přišli po 24. 2. 2022 do ČR. Výsledky průzkumu předkládá v této studii obohacené o zjištění z administrativních dat.

Vlivem ruské agrese na Ukrajině se daly do pohybu největší masy uprchlíků od 2. světové války. Česká republika přijala v krátkém čase enormní množství uprchlíků: zatím 390 tisíc. Je tak ze států EU 3. nejčastějším cílem Ukrajinců prchajících ze země a zároveň je zemí s **největším počtem ukrajinských uprchlíků na 100.000 obyvatel**. O koho se jedná? Jak zde žijí, pracují, co potřebují?

Uprchlíci jsou mladí a vzdělaní. Mezi příchozími je **44 % žen a 36 % dětí** s tím, že poměry jsou dlouhodobě stabilní. Věkově jsou ¾ dospělých uprchlíků do 45 let s tím, že 28 % z celkového počtu dospělých je dokonce pod 30 let. Vysokoškoláci jsou zastoupeni dvojnásobně oproti české populaci. Tato struktura přináší Česku značný rozvojový potenciál.

Nejčastějším typem domácnosti je matka s jedním dítětem. Druhá nejobvyklejší je domácnost samostatně žijícího dospělého a třetí potom ženy se dvěma dětmi. Výrazný podíl domácností má **velmi malé děti**: 43 % domácností je s dětmi do 5 let věku. Mnoho z nich potřebuje pomoci sehnat školku.

Nejčastěji respondenti bydlí v solidárních domácnostech (44 %). Další 24 % bydlí v nájmu či podnájmu. **15 % uprchlíků však žije na ubytovně**, což odpovídá zhruba 58 tisícům osob. Přes 70 % solidárních domácností je česká a 28 % ukrajinská. Polovina uprchlických domácností má ubytování poskytované zcela zdarma. Převážná většina uprchlíků ubytovaná Čechy žije v bytě či části domu, kterou mají vyhrazenou sami pro sebe. **Přes ¾ uprchlíků je se svým ubytováním spokojeno.** 39 % má zajištěné ubytování na 6 a více měsíců. Ubytovaní na méně než 2 měsíce má pouze 6 % uprchlíků. **Ubytování je tedy relativně stabilní** a momentálně nehrozí masivnější stěhování uprchlíků v rámci ČR, přestože ke stěhování za prací jsou relativně ochotní. Otázku bydlení můžeme celkově hodnotit jako úspěšně zvládnutou. Velkou zásluhu na tom mají právě solidární domácnosti.

Co uprchlíci potřebují, je především pomoc s výukou češtiny. Potřeba platí nehledě na životní situaci, nejpalčivěji se ale týká ekonomicky aktivních (zaměstnanců a podnikatelů). Jazykové kompetence uprchlíků v češtině a angličtině jsou obecně nízké, nicméně téměř 1/3 uprchlíků češtinu částečně ovládá.

Více než polovina uprchlíků je ekonomicky aktivní, ¾ z nich vnímají svoji práci jako stálou. Velká část z nich pracuje u zaměstnavatelů s více než 250 zaměstnanci. **Nejvíce jich však působí v nízkokvalifikovaných profesích (80 %).** Nedaří se tedy příliš využít jejich profesního potenciálu. Podíl nezaměstnaných je podle průzkumu MPSV výrazně vyšší, než na jaký by šlo usuzovat na základě administrativních dat. Drtivá většina uprchlíků, kteří sami o sobě tvrdí, že jsou nezaměstnaní, se tedy neregistruje na Úřadu práce jako uchazeči o zaměstnání.

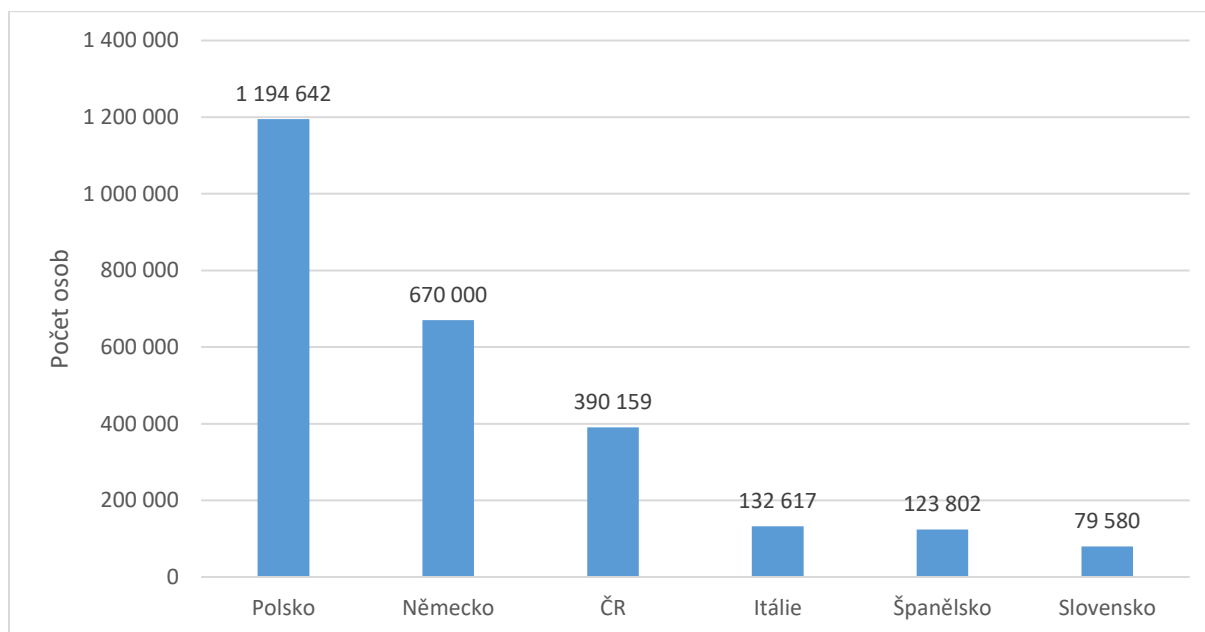
Závažná je finanční situace: přibližně ¾ uprchlíků jsou na tom finančně **velmi neuspokojivě až kriticky**. **Dobře zajištěných je přitom naprosté minimum** (méně než 0,5 %). **Nejhorší je finanční situace uprchlíků, kteří žijí na ubytovnách.** Zároveň ve chvíli, kdy by si domácnosti, které mají dosud ubytování zcela zdarma, musely začít bydlení platit, nastala by u nich za současné situace velmi tísnivá finanční situace. A to už nyní polovina těch, kteří mají ubytování zdarma, nezvládá a nutně potřebuje pomoc.

Úvod

V důsledku napadení Ukrajiny Ruskou federací se vzedmula nebývalá migrační vlna, během které odešlo od 24. 2. 2022 ze země přibližně 6,5 milionu uprchlíků.¹ Nejvíce Ukrajinců uteklo do okolních států, zejména do Polska, kde jich dočasnou ochranu získalo téměř 1,2 milionu. Největší nápor uprchlíků byl na počátku března, kdy do evropských států přicházely stovky tisíc lidí denně. **V České republice (dále je ČR) máme na začátku července 2022 přes 390 tisíc osob s udělenou dočasnou ochranou.**²

Česko je tak ze států EU 3. nejčastějším cílem Ukrajinců prchajících ze země. Vliv na to má i silná diaspora, která v ČR byla již před válkou.

Graf 1: Uprchlíci s udělenou dočasnou ochranou – nejčastější destinace

Zdroj: UNHCR, <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> (9. 7. 2022).
Počet osob za ČR je aktualizovaný podle dat Cizineckého informačního systému k 8. 7. 2022.

Pro srovnání během války v Jugoslávii prchly v 90. letech z Bosny přibližně 2 miliony lidí, z Chorvatska 0,5 milionu, ze Srbska 100 tisíc a ze Slovinska 30 tisíc. Kosovských Albánců a Srbů uteklo 700 tisíc.³ Válka v Sýrii způsobila odchod cca 6,6 milionu Syřanů ze země.⁴ Do Evropy, dominantně pak do Německa, jich přišlo cca 700 tisíc. Od druhé světové války tak Evropa nezažila takto rozsáhlou uprchlickou vlnu.

Přepočítáme-li počet uprchlíků na velikost populace cílových zemí, je **Česko zemí s největším počtem uprchlíků na 100.000 obyvatel.** Jedná se o bezprecedentní situaci, kterou jsme ještě nezažili.

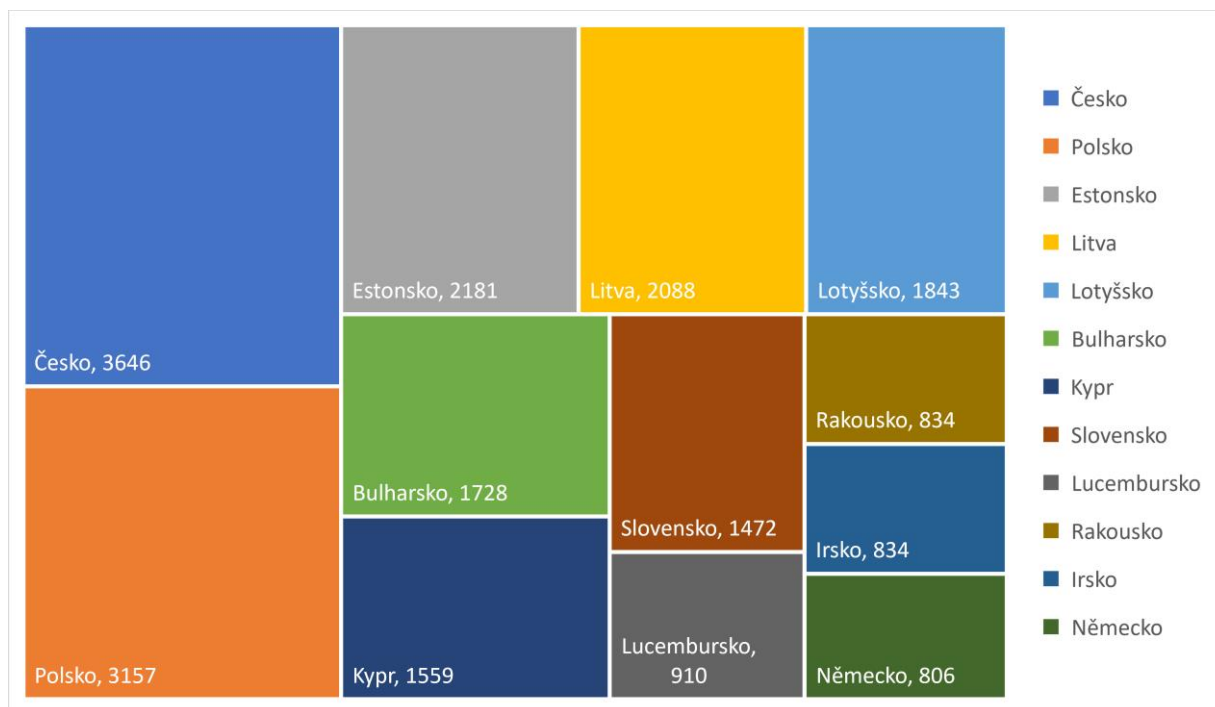
¹ Data Frontex k 7. 7. 2022. Pro doplnění data UNHCR uvádí k 29. 6. 2022 nižší číslo, konkrétně 5,5 milionu, [Situation Ukraine Refugee Situation \(unhcr.org\)](https://www.unhcr.org/en/situations/ukraine) (9. 7. 2022).

² Data Cizineckého informačního systému k 8. 7. 2022.

³ Více viz [Války vyhánějí z domovů i dvě třetiny obyvatel států. Na Ukrajině už jich musela utéct čtvrtina | IROZHLAS - spolehlivé zprávy.](#)

⁴ Válka v Sýrii způsobila vnitřní přesídlení 6,7 milionu lidí. Další 6,6 milionu uprchla ze země zcela. Z nich celých 5,6 milionu přijaly okolní státy, především Turecko. Více viz [UNHCR - Syria emergency.](#)

Graf 2: Počty uprchlíků z Ukrajiny na 100 tis. obyvatel (státy, které přijaly nejvíce uprchlíků)

Zdroj: Vlastní výpočet MPSV⁵

Pro zvládnutí takto rozsáhlé migrační krize je zásadní co možná nejlépe znát uprchlíky, jejich sociální a ekonomickou situaci jak před odchodem z Ukrajiny, tak po příchodu do ČR, jejich motivace, postoje a chování. Právě kvalitní poznání situace má potenciál pomoci nastavit pomoc co nejefektivněji a zároveň využít příliv uprchlíků jako příležitost pro rozvoj.

Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) v současnosti disponuje několika okruhy administrativních dat, ze kterých je možné vytěžit základní informace. Jedná se zejména o data o příjemcích humanitární dávky (dále též HuD), zaměstnanosti a nezaměstnanosti uprchlíků a podpoře pro ty, kteří uprchlíky ubytovávají. Další relevantní data pak mají ostatní ministerstva, zejména Ministerstvo vnitra (především data k udělení dočasné ochrany z Cizineckého informačního systému).

V současnosti dostupná administrativní data však nejsou schopna poskytnout dostatečný pohled na situaci uprchlíků. Tato data neposkytují a často ani nemohou poskytnout například informace o složení domácností uprchlíků, stavu jejich bydlení či každodenních potřebách. Z toho důvodu **MPSV v průběhu června uspořádalo dotazníkové šetření mezi uprchlíky, jehož výsledky předkládá v této studii.**

⁵ Počty obyvatel dle WWW: <https://europa.eu/webtools/rest/charts/export/html/>, počty uprchlíků dle WWW: [Situation Ukraine Refugee Situation \(unhcr.org\)](https://www.unhcr.org/situation-ukraine-refugee-situation/) (obojí 9. 7. 2022).

Metodologie

V dotazníkovém šetření bylo osloveno emailem tisíc 65 145 uprchlíků, kteří žádali o humanitární dávku,⁶ s prosbou o vyplnění online dotazníku o nich samotných a ostatních členech jejich domácnosti. V průběhu června takto **MPSV sesbíralo údaje o 50 236 uprchlících**, z toho bylo 29 012 dospělých a 21 224 dětí. Návratnost byla na úrovni 27,4 %, což je pro průzkum tohoto druhu úspěšný výsledek.

Protože soubor není úplný ani striktně vzato reprezentativní a určité vychýlení tedy zákonitě má, testovali jsme vypovídací hodnotu souboru po převážení opřené o data o místě pobytu získaná z Cizineckého informačního systému Ministerstva vnitra. Výsledky se ovšem při převážení prakticky nelišily: rozdíly byly natolik nepatrné, že bychom nedocílili toho, že by data věrněji reprezentovala celou populaci uprchlíků v ČR.

Data proto plně odpovídají tomu, co sdělili respondenti. Vlivem faktu, že šetření probíhalo online, lze předpokládat, že soubor respondentů má vyšší zastoupení vzdělanějších osob a pravděpodobně zároveň také vyšší zastoupení uprchlíků, kteří žijí v Praze. Naopak na sociálně slabší a ohroženější skupiny uprchlíků (např. ty, kteří nemají ani přístup na internet) lze předpokládat, že tento průzkum nedosáhl dostatečně a nebudou proto pravděpodobně zastoupeni dostatečně. Přesto i díky testování vah dle regionálního rozložení, které soubor nijak nevychýlilo, lze data považovat sice nikoli za reprezentativní, ale za **vysoce vypovídající datový soubor o 50tisícové populaci uprchlíků**.

Vzhledem k tomu, že šetření nebylo striktně vzato anonymní, protože MPSV by teoreticky bylo schopno identifikovat vlastníka využitého emailu (jakkoli to absolutně nedělá), nebylo z metodologických důvodů možné se ptát na citlivé otázky. Proto na tento výzkum navazuje panelové šetření Sociologického ústavu AV ČR, které bude moci jít do větší hloubky.

Vedle dat z průzkumu MPSV jsou využita data z Úřadu práce o žadatelích o humanitární dávku, kterých k 8. 7. 2022 bylo 310 tisíc, data MPSV o zaměstnanosti zahraničních pracovníků, data z Cizineckého informačního systému, Frontexu a dalších, veřejně dostupná data.

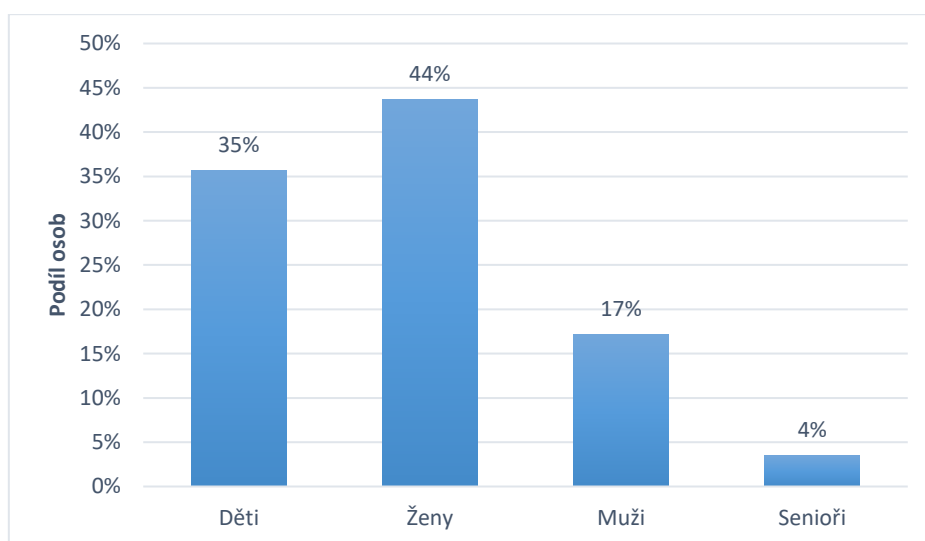
⁶ Osloveni byli všichni uprchlíci, kteří ve své žádosti uvedli emailovou adresu. Základní ukazatele jsou následující: Celkem rozeslaných dotazníků: 65 145, celkem otevřeno: 33 959, vyplněno: 17 846, diskvalifikováno: 1 971, návratnost: 53 %, návratnost celkem: 27,39 %. Celkem žádostí o humanitární dávku: 306 494 (k termínu sběru dat).

Základní ukazatele

Podle administrativních dat Ministerstva vnitra⁷ udělilo ČR od 25. 2. do 9. 7. 2022 dočasnou ochranou **390 159 uprchlíkům z Ukrajiny**. Na začátku července bylo v Česku přes 245 tisíc aktivních ukrajinských SIM karet.⁸

Největší skupinu příchozích tvoří ženy a děti: jde o cca **44 % žen a 35 % dětí**. Následující graf ukazuje podíl dětí, dospělých žen, dospělých mužů a seniorů. Zároveň z dat víme, že **poměry jsou dlouhodobě poměrně stabilní**, pouze se nepatrně zvýšil podíl mužů a snížil podíl dětí (z cca 11 na 17 % u mužů a ze 44 na 35 % u dětí). Je třeba mít na paměti, že tyto údaje nejsou kvůli volnému pohybu osob v rámci EU zcela přesné.

Graf 3: Podíl osob s dočasnou ochranou v ČR

Zdroj: Cizinecký informační systém

Ukrajinci, kteří přišli do ČR, jsou obecně mladí. Kromě vysokého počtu dětí je téměř 1/3 dospělých do 30 let a dalších 46 % je do 45 let. Pouhá 4 % příchozích je ve věku nad 65 let.

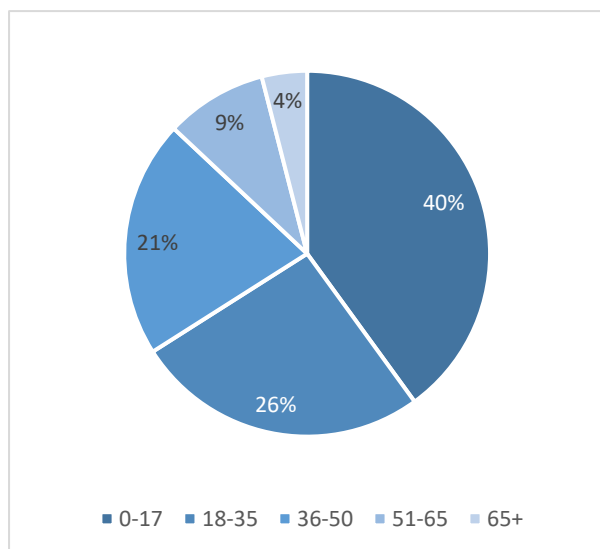
Data o věkové struktuře lze čerpat také ze žádostí o humanitární dávku. V ní jsou více zastoupené děti (40 % oproti 35 % z Cizineckého informačního systému), přesto je užitečné vidět věkové rozložení, kdy je ¼ dospělých uprchlíků do 35 let a dalších 21 % do 50 let. Víme, že nejvíce dospělých tvoří ženy, a jak ukazuje graf 5, téměř polovina z nich je mladších 35 let.

⁷ Data čerpáme z Cizineckého informačního systému.

⁸ Vzhledem k tomu, že volný pohyb osob neumožňuje zcela přesně určit počet uprchlíků, mohou data od operátorů vypovídat o skutečném množství o něco přesněji. SIM karty nicméně také nedají celý obrázek. Zároveň je nemají pouze dospělí, ale i některé děti do 18 let.

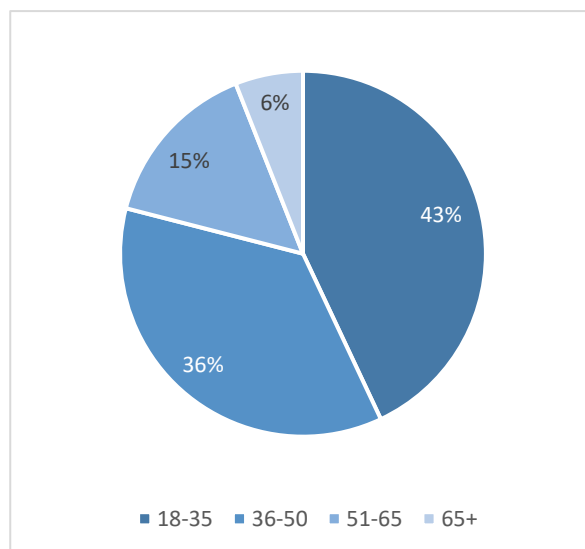
Odhady totiž hovoří o tom, že 15-20 % uprchlíků, kteří dostali dočasnou ochranu v ČR, se již na území ČR nenachází. Část se vrátila na Ukrajinu, část pokračovala do dalších zemí. Tyto informace potvrzuje i kontrolní monitoring realizovaný Ministerstvem vnitra ve 4 vybraných obcích s rozšířenou působností, kde bylo dohledáno cca 80 % osob a nebylo dohledáno cca 15-20 % osob. U těch se odhaduje, že se část přestěhovala v rámci ČR, část se vrátila na Ukrajinu a část pokračovala do dalších států. Praha v kontrolním souboru nebyla zastoupena.

Graf 4: Věk uprchlíků

Zdroj: Data o příjemcích humanitární dávky

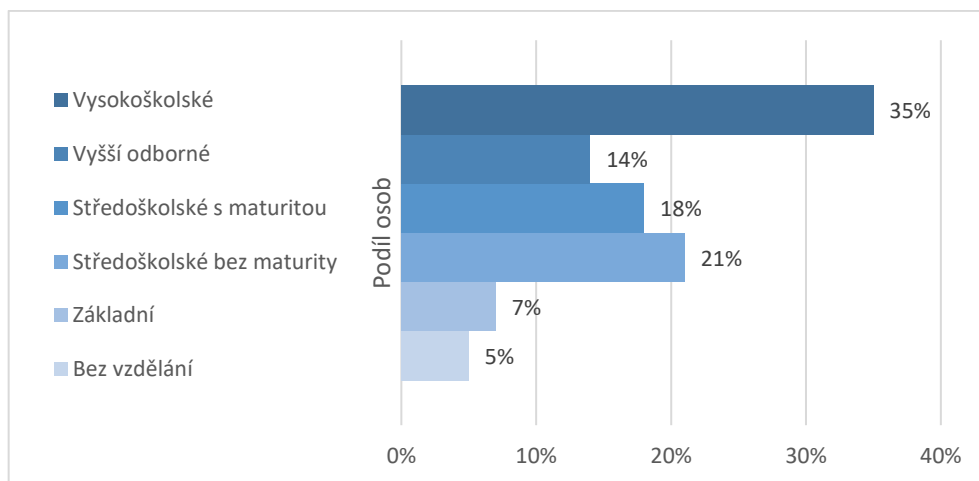
Graf 5: Věk dospělých žen

Zdroj: Data o příjemcích humanitární dávky

O charakteru Ukrajinců, kteří do Česka přišli, vypovídá také informace o nejvyšším dosaženém vzdělání. Z grafu 6 je zřejmé, že mezi příchozími uprchlíky jsou **nejčastěji vysokoškoláci**.⁹ Mezi uprchlíky jsou přitom vysokoškoláci zastoupeni dvojnásobně oproti české populaci. Podle Sčítání lidu z roku 2021 je totiž mezi Čechy vysokoškolsky vzdělaných 17,6%.¹⁰ Je však třeba dodat, že podíl vysokoškoláků je na Ukrajině velmi vysoký,¹¹ což je dáno mj. odlišným vzdělávacím systémem,¹² který mezi vysokoškolské vzdělání započítává i vstupní dvouletý „profesionální juniorský bakalářský stupeň“.

Graf 6: Nejvyšší dosažené vzdělání

Zdroj: Data o příjemcích humanitární dávky

⁹ V šetření MPSV jsou zastoupeni více, naopak odpovídalo méně osob se středoškolským a základním vzděláním, stejně jako osoby bez vzdělání.

¹⁰ Více viz [Vzdělání | Sčítání 2021 \(czso.cz\)](https://www.czso.cz) (11. 7. 2022).

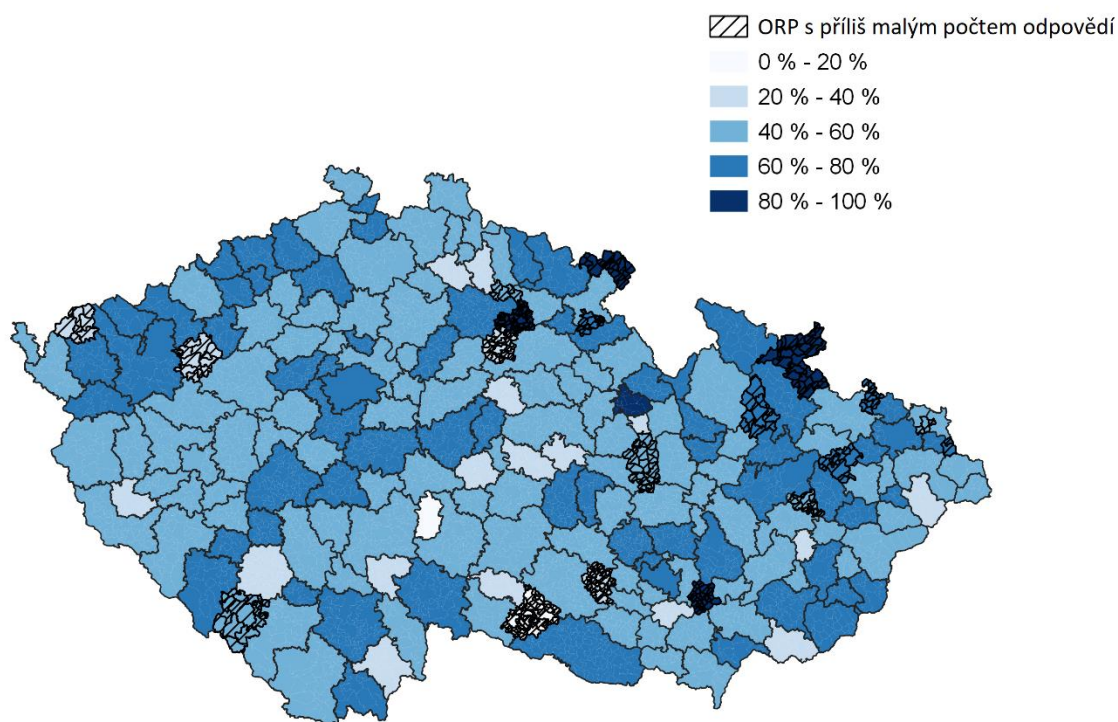
¹¹ Např. ženy do 35 let měly v roce 2019 vysokoškolské vzdělání v 65 %, viz [European Neighbourhood Policy - East - education statistics - Statistics Explained \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat) (12. 7. 2022).

¹² Podrobnosti o ukrajinském vzdělávacím systému naleznete např. zde: [Základní informace pro srovnání českého a ukrajinského vzdělávacího systému – edu.cz](https://www.education.cz) a v tabulce přehledně zde: [UA VS vzdelavaci system v1.pdf \(msmt.cz\)](https://www.msmt.cz) (10. 7. 2022).

Nepříliš jasná je kategorie „bez vzdělání“, kterou uvedlo 5 % příjemců HuD. Při počtu 310 tis. by se jednalo o cca 15,5 tis. osob, což indikuje spíše nepřesnost v odpovědích. Důvodem může být buď pro respondenty potenciálně nesnadný převod na český vzdělávací systém, kterému ukrajinský zcela neodpovídá, nebo neochota zařadit se do jiné kategorie.

Při pohledu na regionální rozložení vzdělání stojí za pozornost to, jak jsou po území ČR rozloženi vysokoškoláci. Je zřejmé, že se nekonzentrují v Praze, která jich má průměrný podíl.

Mapa 1: Vysokoškolské vzdělání dle ORP

Zdroj: Průzkum MPSV

Domácnosti

Struktura domácností uprchlíků je nedostatečně zmapovanou oblastí. Ta přitom hraje klíčovou roli v souvislosti s potřebami v oblasti bydlení, předškolní péče nebo při porozumění chování na trhu práce.

V dotazníkovém šetření jsme jako domácnost chápali příbuzné nebo jinak blízké osoby, které přišly do Česka z Ukrajiny od února 2022 (tedy v důsledku válečného konfliktu) a společně zde žijí a hospodaří.¹³ Takto definovanou domácnost jsme využili k získání informací také o dalších členech domácnosti. Dle výsledků je v absolutním vyjádření **nejčastějším typem domácnost matky s jedním dítětem**, následovaná domácností samostatně žijícího dospělého a ženou se dvěma dětmi. Ostatní typy domácnosti jsou mezi domácnostmi uprchlíků zastoupeny výrazně méně.

Nejčastěji zastoupené typy domácností jsou tyto (počet a podíl domácností):

1. Dospělý s jedním dítětem (3623, 21 %)
2. Samostatně žijící dospělý (2480, 15 %)
3. Dospělý se dvěma dětmi (2267, 13 %)
4. Dva dospělí s jedním dítětem (1912, 11 %)
5. Dva dospělí (bez dětí) (1641, 10 %)
6. Dva dospělí se dvěma dětmi (1309, 8 %)

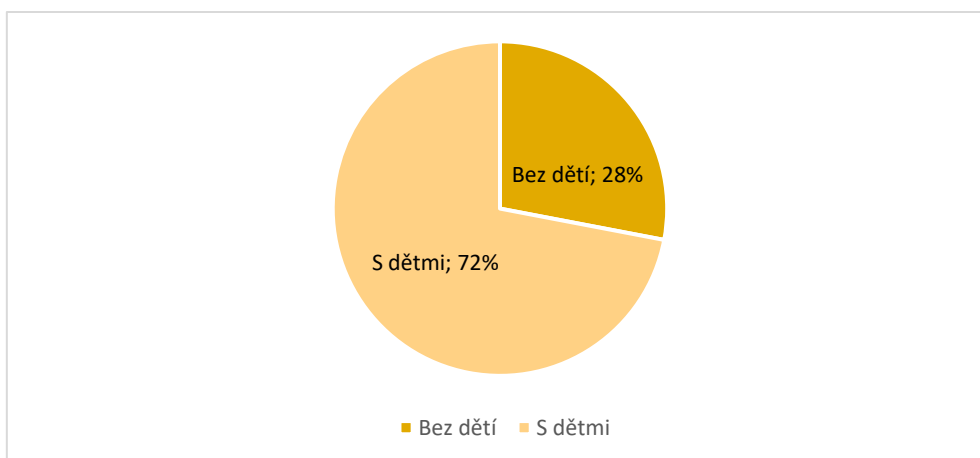
Graf 7: Nejčastěji zastoupené typy domácností

Zdroj: Průzkum MPSV

¹³ Do domácnosti jsme započítávali i děti, které přijely z Ukrajiny a respondent se o ně v ČR staral, ačkoli nemuselo jít o vlastní dítě.

Graf 8: Domácnosti s dětmi a bez dětí

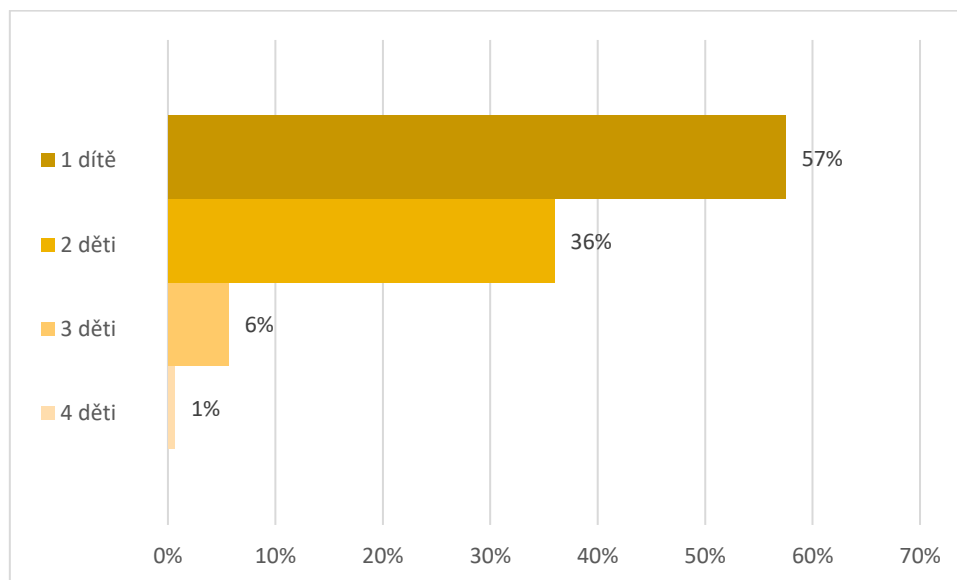

Zdroj: Průzkum MPSV

Domácností bez dětí je celkově mezi respondenty 28 %. V polovině z nich žije pouze jeden dospělý (53 %) a v dalších třetině dva dospělí (35 %).

I z české populace víme, že domácnosti sólo rodičů jsou více zranitelné, protože vše táhne pouze jeden rodič. Proto je vhodné podívat se podrobněji na strukturu **domácností s dětmi**, kde je pouze jeden dospělý: **Nejčastěji se jedná o matku s jedním dítětem** (21 %) a matku se dvěma dětmi (13 %). Tři děti má doma pouze 14 % domácností se sólo dospělým, s více dětmi žije už pouze necelých 5 %.

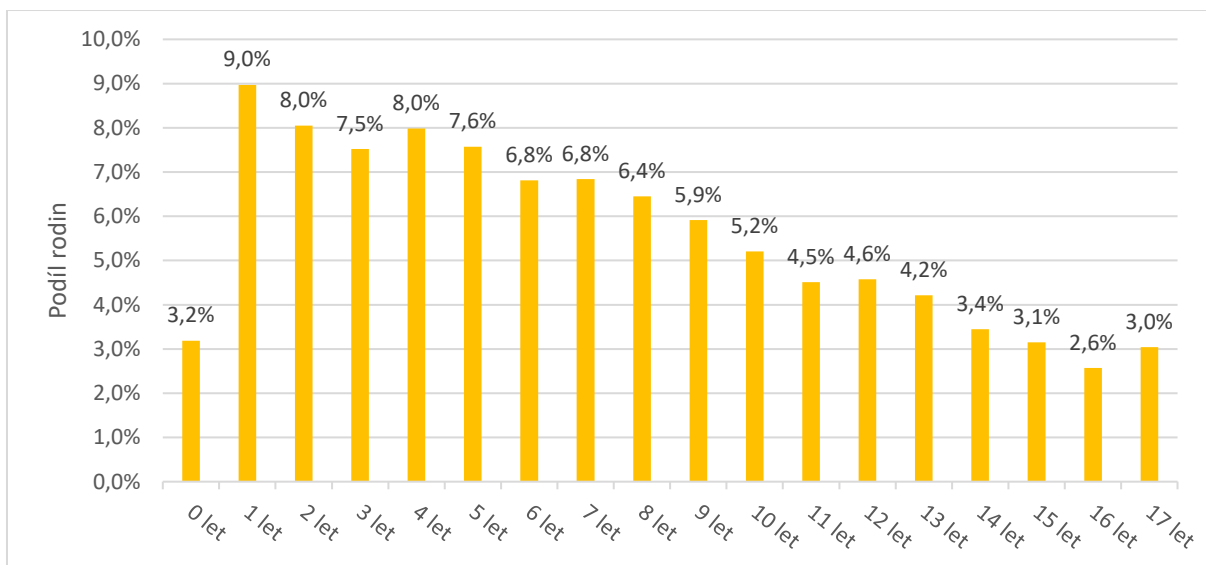
Graf 9: Domácnosti s dětmi podle počtu dětí

Zdroj: Průzkum MPSV

Výrazný podíl domácností má velmi malé děti: 43 % domácností je s dětmi do 5 let věku (tzn. nejmladšímu z dětí je do 5 let). Podrobnosti o rozložení věku dětí znázorňuje následující graf. Vidíme například, že domácnosti dětí nad 13 let je pouze 16 %.

Graf 10: Podíl domácností s dětmi dle věku nejmladšího dítěte

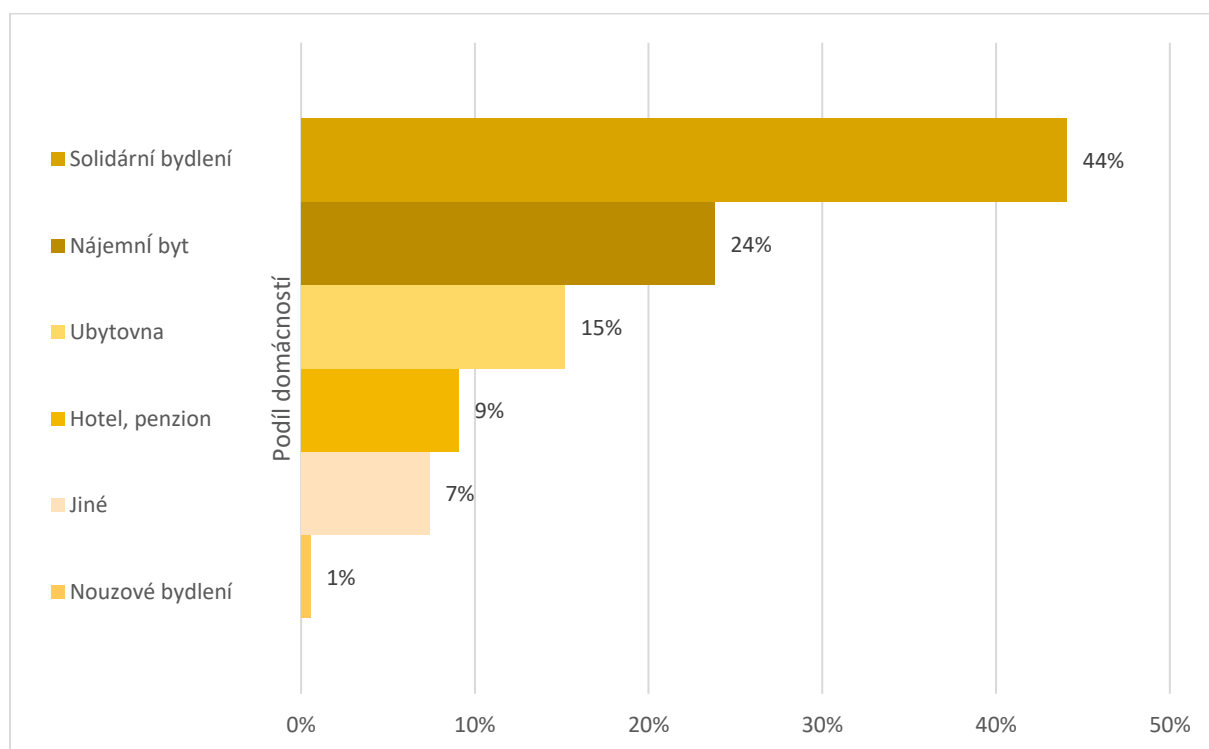
Zdroj: Průzkum MPSV

Bydlení

O místě aktuálního skutečného pobytu administrativní data vypovídají ne zcela přesně. Pilotní ověření Ministerstva vnitra ve čtyřech obcích s rozšířenou působností totiž ukázalo, že přibližně 20 % uprchlíků se nezdržuje tam, kde žádalo o dočasnou ochranu. Panuje předpoklad, že větší část z nich již žije trvale v zahraničí a to zejména zpět na Ukrajině, nicméně určité procento pravděpodobně pokračovalo dál do Západní Evropy a část se přestěhovala v rámci ČR. Každopádně víme, že vyšší podíl uprchlíků žije v Praze, Brně nebo v Karlovarském, Plzeňském a Středočeském kraji.

Unikátní je v otázce bydlení pohled na domácnosti. **Nejčastěji uprchlíci bydlí v solidárních domácnostech (44 %)**. Dalších 24 % bydlí v nájmu či podnájmu. Poměrně alarmující je skutečnost, že **15 % uprchlíků žije na ubytovně, což odpovídá zhruba 58 tisícům osob**. Struktura bydlení je přitom prakticky stejná i pokud se podíváme pouze na ekonomicky aktivní uprchlíky – zastoupení jednotlivých druhů ubytování se mění jen o nepatrná procenta a podíl zůstává stejný. Mezi respondenty bylo minimum těch, kteří by bydleli v nouzovém bydlení, tedy v provizorní nocleh ve veřejných budovách či stanových městech. Jejich situace je tedy zastoupena o něco méně než ve skutečnosti.

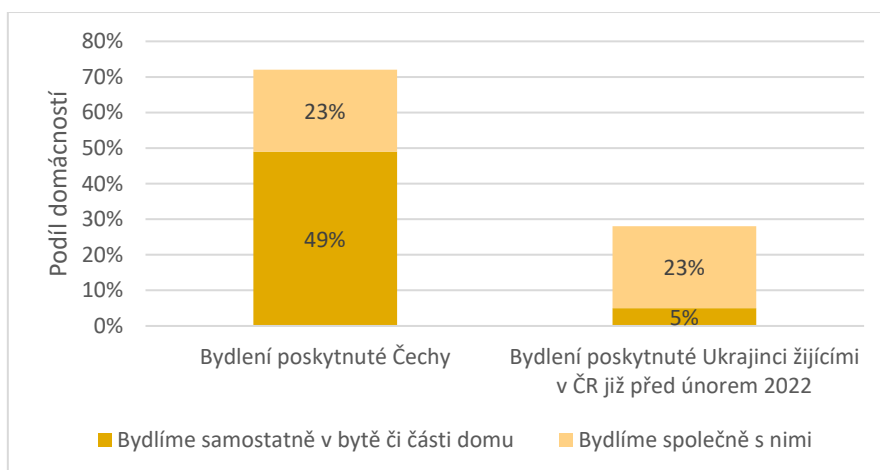
Graf 11: Současné ubytování dle základních typů bydlení

Zdroj: Průzkum MPSV

Zajímavý je i pohled na solidární domácnosti. **Přes 70 % solidárních domácností je česká** a přibližně 28 % žadatelů o příspěvek na solidární domácnost tvoří Ukrajinci, kteří žili v ČR již před začátkem války. V rámci solidárních domácností žije **¾ uprchlíků u Čechů** s tím, že **převážná většina z nich žije v bytě či části domu, kterou mají vyhrazenou sami pro sebe** – mezi těmi, kterým poskytují ubytování české solidární domácnosti se jedná dokonce o více než 70 %. Čeští Ukrajinci nedisponují takovým majetkem, aby mohli nechat bydlet uprchlíky samostatně, proto dominantně žijí společně s nimi.

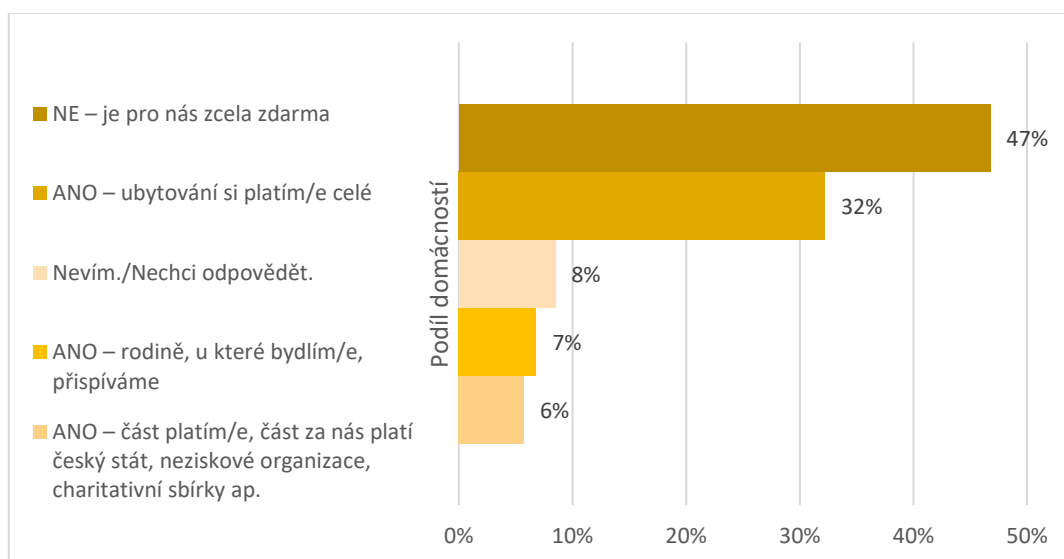
Graf 12: Podíl solidárních domácností

Zdroj: Průzkum MPSV

Téměř **polovina uprchlických domácností má ubytování poskytované zdarma**, nemusí na něj tedy nijak přispívat. Tato skutečnost může mít vliv spolu s pocitem bezpečí a dalšími faktory na skutečnost, že drtivá většina uprchlíků je spokojená se svým ubytováním a nehodlá ho měnit. Pouhá třetina za bydlení platí celé a dalších 7 % přispívá rodině, u které solidárně bydlí.

Graf 13: Platby za ubytování

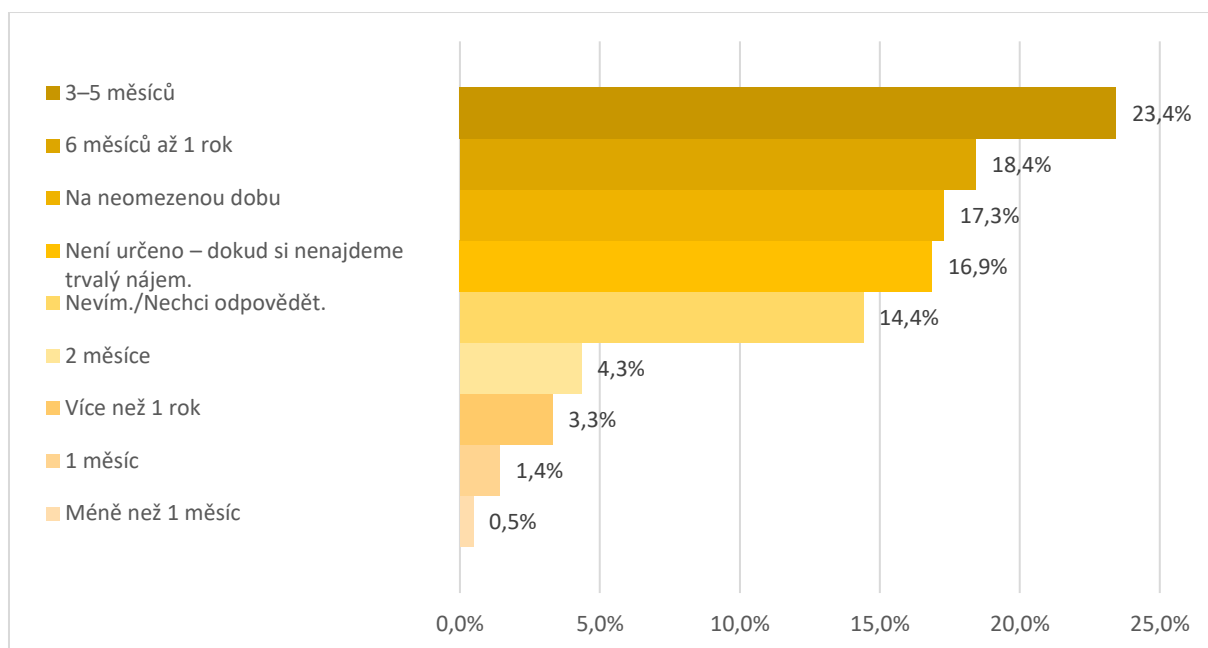

Zdroj: Průzkum MPSV

Stávající ubytování je přitom relativně stabilní. 39 % má zajištěné ubytování na 6 a více měsíců, dalších 17 % zatím bydlí bez omezení s tím, že se předpokládá, že si výhledově najdou trvalý nájem. **Ubytování s perspektivou kratší než 2 měsíce má pouze 6 % uprchlíků.**¹⁴ Tato stabilita pravděpodobně vyústí v setrvání značné části uprchlíků v místě, kde aktuálně bydlí. Přestože lze očekávat určité změny kvůli práci či škole, **momentálně nehrozí masivnější samovolné stěhování uprchlíků v rámci ČR.**

¹⁴ Za pozornost stojí 14 % respondentů, kteří neodpověděli, jedná se o poměrně velkou skupinu osob, u které nevíme, v jaké jsou situaci.

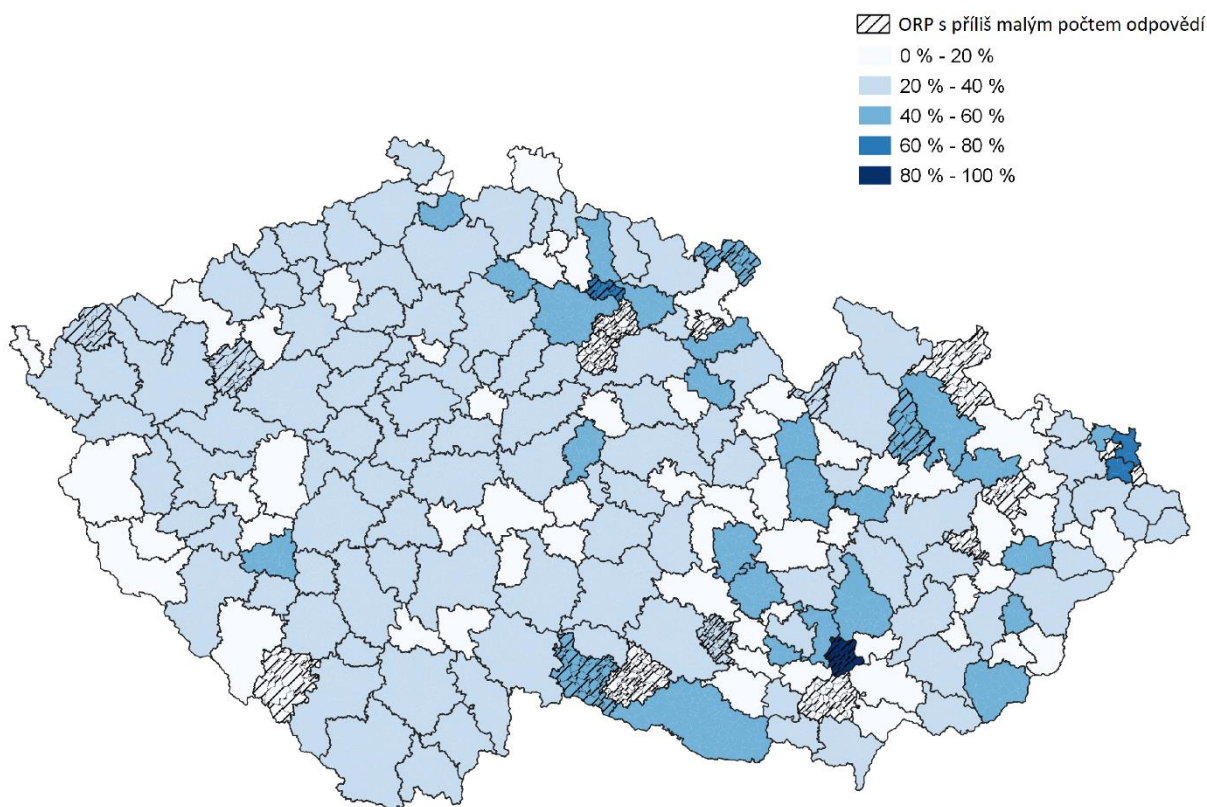
Graf 14: Doba jistoty současného ubytování

Zdroj: Průzkum MPSV

Potenciální pohyby uprchlíků po ČR nicméně naznačuje regionální rozložení domácností s krátkodobým ubytováním (Mapa 2). Krátkodobější ubytování se objevuje více ve východní části republiky, především v Královéhradeckém kraji (zejména ORP Broumov, Dvůr Králové nad Labem a Nová Paka), na Vysočině (především Náměšť nad Oslavou) a v Jihomoravském kraji (Slavkov u Brna). Nejistota v ubytování je častější také v Lanškrouně, Havířově a Karviné.

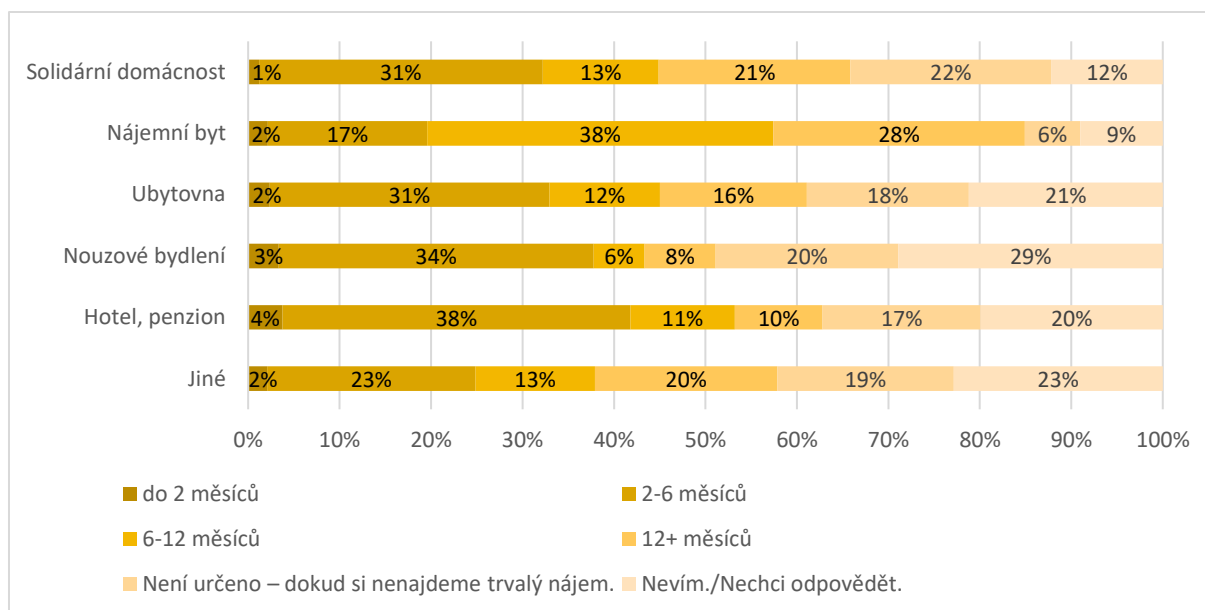
Mapa 2: Podíl respondentů, kteří mají zajištěné ubytování na méně než 6 měsíců (dle ORP)

Zdroj: Průzkum MPSV

Při pohledu na graf 15 vidíme, že nejkratší perspektiva je bez překvapení u bydlení v hotelu či penzionu (ve 42 % nejdéle do půl roku), v závěsu je nouzové bydlení (37 %). Pouze o málo méně ovšem může setrvat na ubytovně a v solidárním bydlení, kde momentálně jsou. Zde se otevírá poměrně výrazný prostor: **pokud nebude ubytování prodlouženo, můžeme nejpozději za půl roku řešit potřebu bydlení pro velmi vysoký podíl uprchlíků.** Nejstabilnější bydlení uprchlíci našli v nájmu, podnájmu a obecních bytech (min. 28 % nad 12 měsíců), slušná perspektiva je podle respondentů také v solidárních domácnostech.

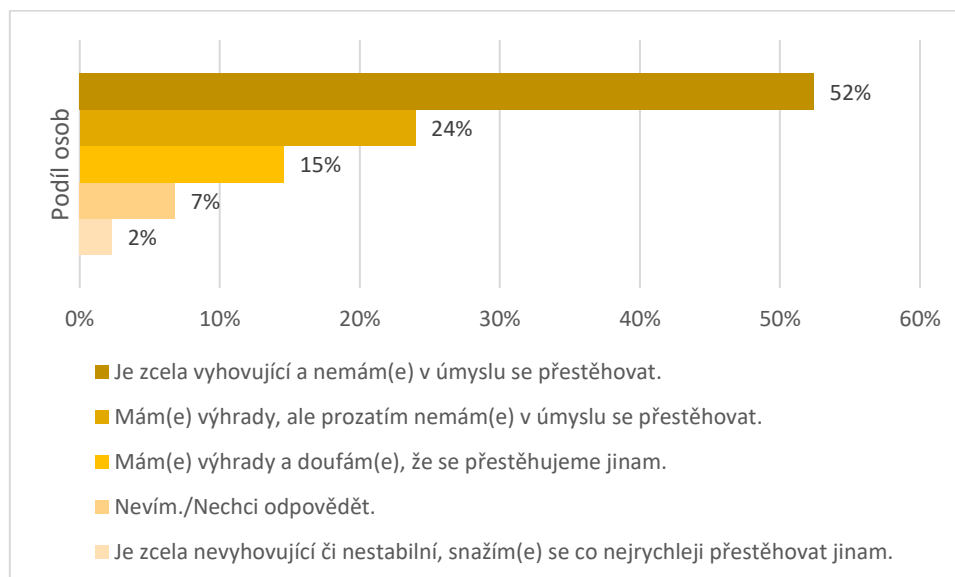
Graf 15: Délka ubytování dle typu bydlení

Zdroj: Průzkum MPSV

I přes uvedená rizika lze **oblast bydlení považovat momentálně za dobře zvládnutou a to do velké míry díky solidaritě Čechů i místních Ukrajinců**, kteří ubytovali velkou část masy příchozích. Jak ukazuje další graf, **přes 75 % uprchlíků je se svým ubytováním spokojeno** a neplánuje se stěhovat jinam. Při tak enormním počtu lidí, které ČR musela v krátkém čase ubytovat, se dá hovořit o úspěchu. Přes polovinu respondentů dokonce považuje své ubytování za „zcela vyhovující“.

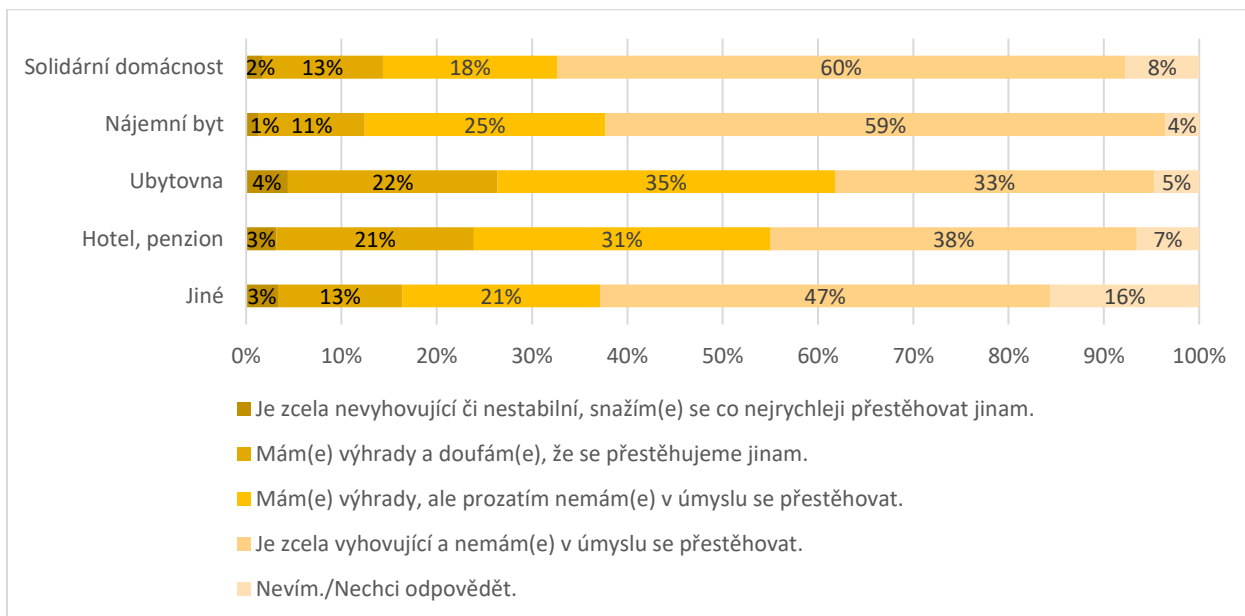
Graf 16: Spokojenost s bydlením

Zdroj: Průzkum MPSV

Spokojení jsou především ti uprchlíci, kteří žijí v solidárních domácnostech a v nájmu. Nejnižší spokojenost je potom u těch, kteří bydlí na ubytovně. Stěhovat se plánují také ti, kteří bydlí v hotelu či v penzionu.

Graf 17: Spokojenost s bydlením podle typu ubytování

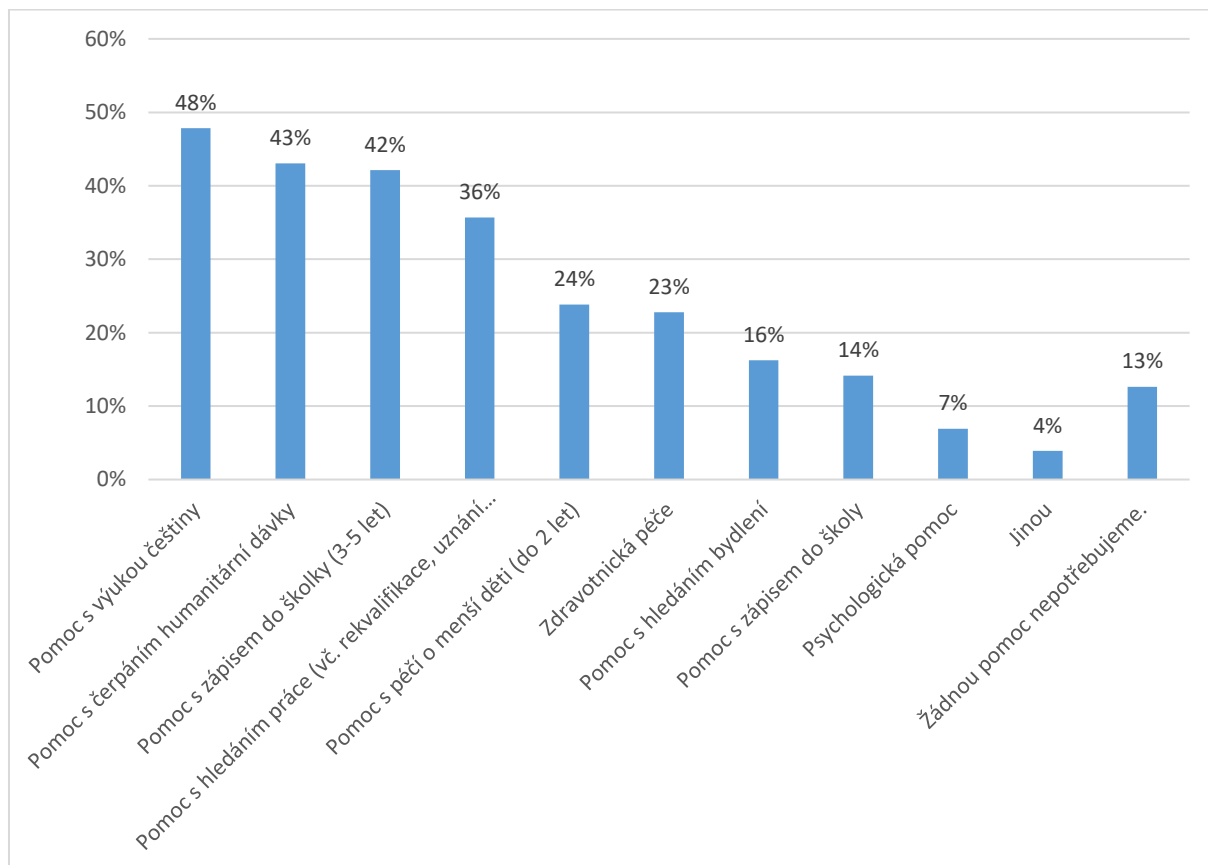

Zdroj: Průzkum MPSV

Potřeby

Zásadní pro nastavování pomoci uprchlíkům je znalost jejich potřeb. To, co respondenti nejčastěji uvádí, že potřebují,¹⁵ a to téměř v polovině případů, je **podpora ve výuce češtiny. Jedná se o dominantní potřebu a zároveň i hlavní bariéru při hledání zaměstnání.**

Graf 18: Co respondenti v ČR potřebují

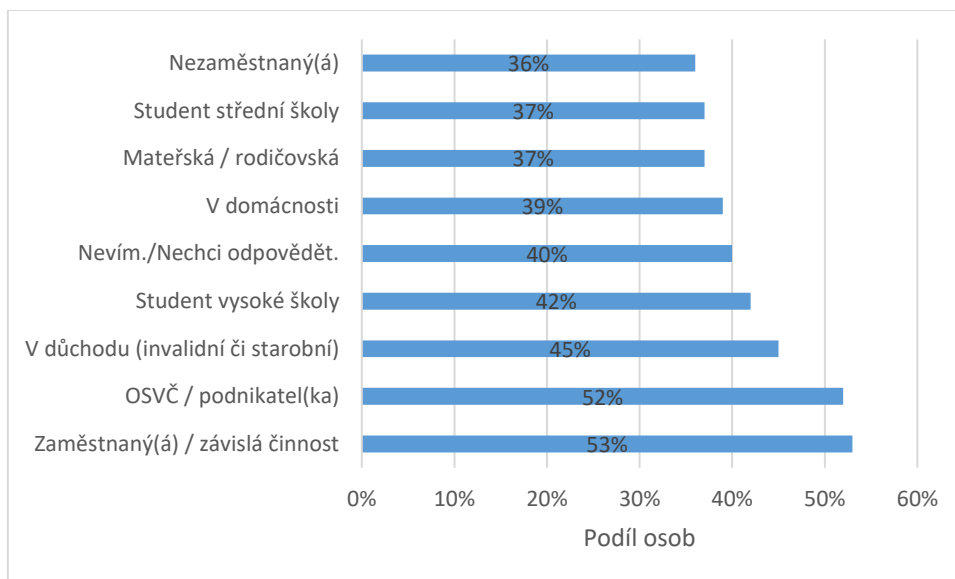

Zdroj: Průzkum MPSV

Při bližším pohledu na respondenty, kteří chtějí pomoci s češtinou, vidíme, že potřeba je **poměrně stabilní napříč ekonomickou situací, nicméně nejpálčivější potřeba se týká pracujících (zaměstnanců a podnikatelů)**. Naopak nejmenší potřebu pociťují nezaměstnaní, studenti středních škol a matky na mateřské či rodičovské.

¹⁵ Otázka zněla „Potřebujete Vy nebo někdo ve Vaší domácnosti pomoc či informace v souvislosti s některými z následujících věcí?“.

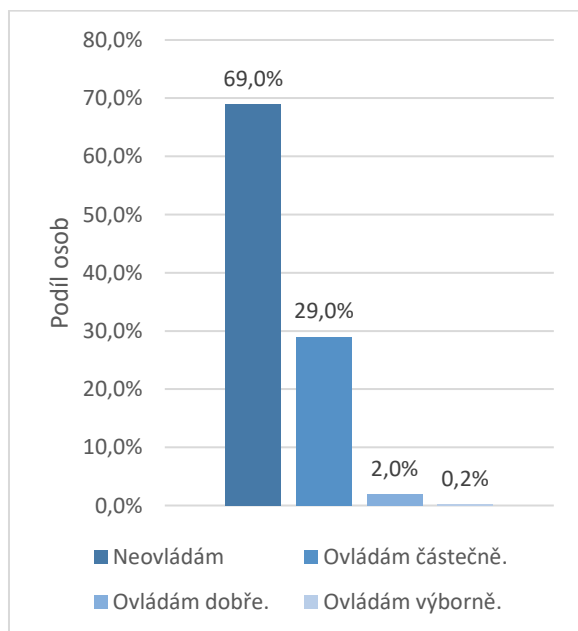
Graf 18: Potřeba pomoci s výukou češtiny dle ekonomické aktivity

Zdroj: Průzkum MPSV

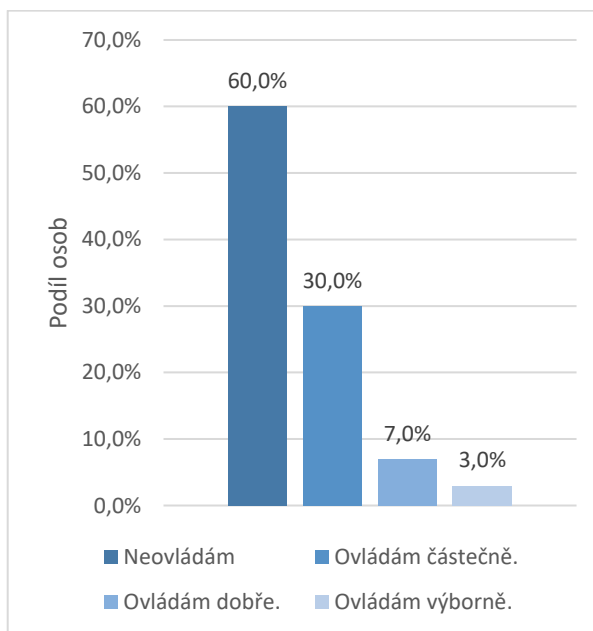
Úroveň jazykových kompetencí známe také z žádostí o humanitární dávku. **Češtinu** z dat ke 4. 7. 2022 neovládá 69 % příjemců, nicméně **29 % ji ovládá částečně** a pouhá 2 % dobře. Podobně je na tom i úroveň angličtiny, která kopíruje znalost češtiny. Nepatrný rozdíl je pouze v tom, že je lehce vyšší znalost „dobře“ a „výborně“. **Jazykové kompetence uprchlíků v češtině a angličtině jsou tedy nízké.**¹⁶

Graf 19: Znalost českého jazyka dle HuD

Zdroj: Data o příjemcích humanitární dávky

Graf 20: Znalost anglického jazyka dle HuD

Zdroj: Data o příjemcích humanitární dávky

Druhou nejčastější oblastí, s níž potřebují respondenti pomoci, je vyřízení žádosti o humanitární dávku. Nejčastěji tuto potřebu artikulovali studenti střední školy, nezaměstnaní a lidé v důchodu, kde

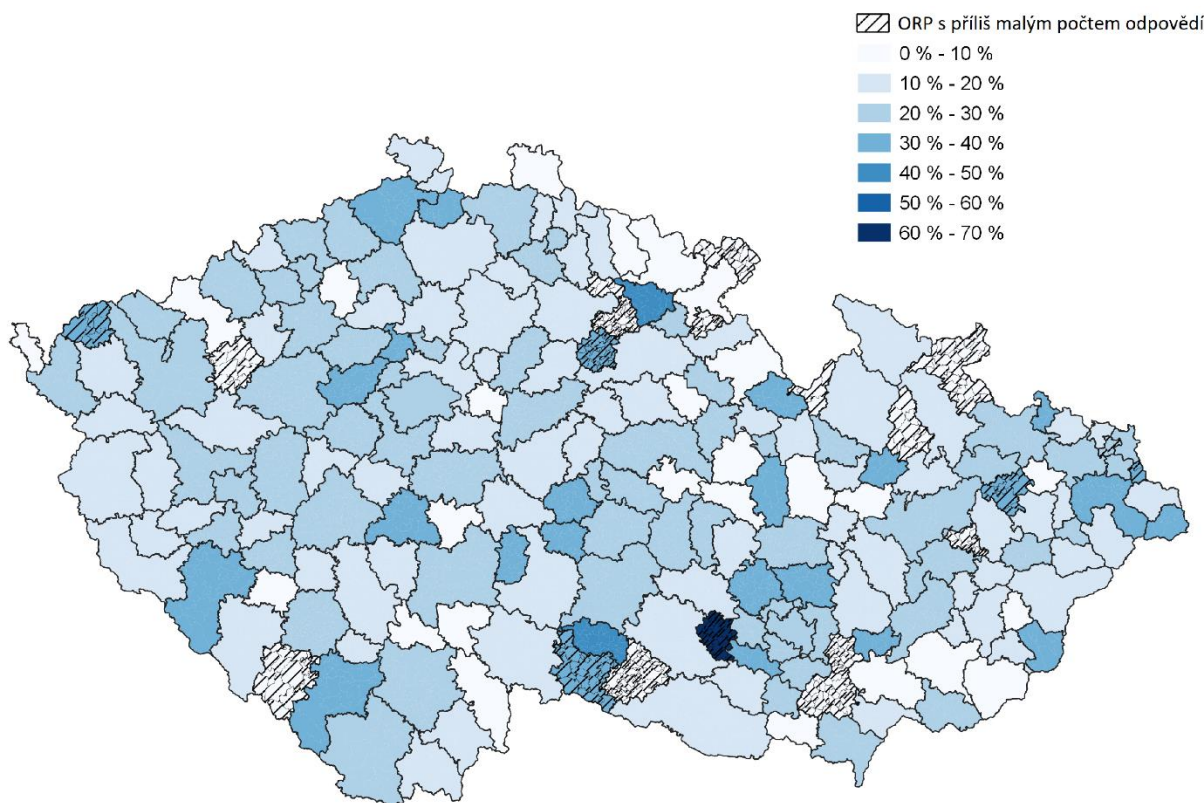
¹⁶ Lze očekávat určitou úroveň znalosti ruštiny, data o ní ale formulář k humanitární dávce nesledoval.

se potíží týkala více než poloviny dotázaných z dané skupiny. Tomuto bude vhodné věnovat další pozornost, protože skutečnost, že pomoc v žádání vyslovují respondenti, kteří již humanitární dávku v minulosti dostali (a tedy procesem žádání jednou úspěšně prošli) a zároveň při vědomí, že v souboru máme téměř vysoký podíl vysokoškolsky vzdělaných, jde o zpětnou vazbu, kterou je třeba řešit.

V oblasti pomoci se zajištěním školky (42 %), školy (14 %) a péčí o děti do 2 let (24 %) jsou odpovědi přepočtené pouze pro ty domácnosti, které mají děti. Především **se zajištěním školky potřebuje pomoci téměř polovina domácností**, kterých se to týká.

Od počátku války se hovoří o tom, jak zajistit základní služby pro uprchlíky. Jednou z těchto zásadních je také zdravotnická péče. Její potřebu avizuje 23 % respondentů. S ohledem na citlivost otázek na zdraví nebylo možné se doptávat podrobněji, takže daná kategorie může pokrývat jak pomoc s nalezením praktického lékaře, tak již konkrétní zdravotnickou péči. Při řešení toho, jak péči pokrýt, je vhodné využít i regionální hledisko. Jak ukazuje mapa 3, v určitých oblastech je deficit větší, především v Telči, Dvoře králové nad Labem a několika dalších.

Mapa 3: Potřeba zdravotnické péče podle regionu

Zdroj: Průzkum MPSV

Další oblastí je psychologická pomoc. Artikulovaná potřeba ze strany respondentů je shodná napříč věkem i vzděláním, odchylky mezi kategoriemi jsou minimální.

Ekonomická aktivita

Míra zaměstnanosti a ekonomické aktivity

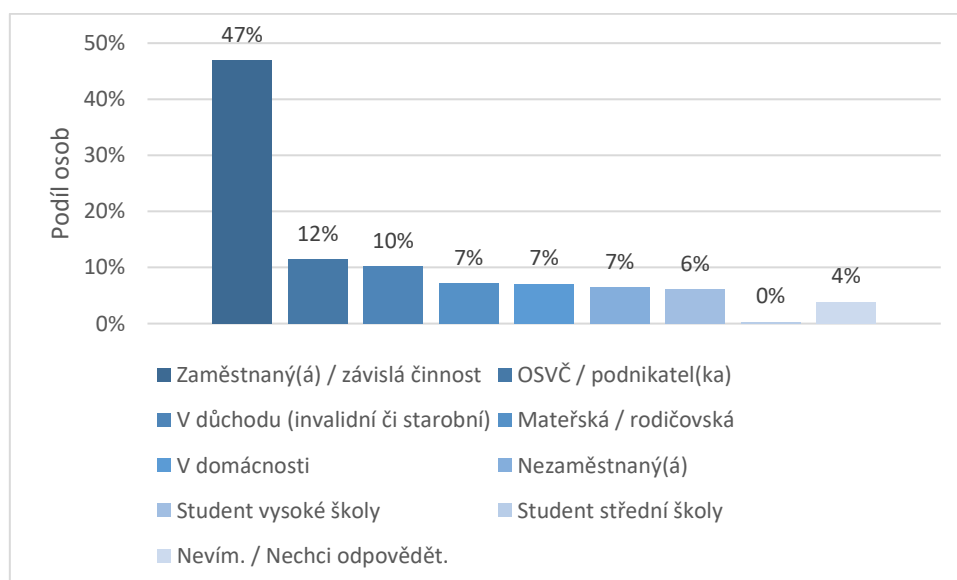
Ze zahraničí z předchozích uprchlických vln víme, že pro úspěšnou integraci je nejefektivnější zapojit příchozí na pracovní trh co nejdříve a maximálně využít jejich profesní potenciál. To znamená umožnit jim pracovat v oboru stejném nebo příbuzném, v jakém pracovali ve své původní domovině.¹⁷

Mezi příchozími uprchlíky je 61 % osob v ekonomicky aktivním věku. To odpovídá více než 237 tisícům. Jejich potenciál pro uplatnění na českém trhu práce je přitom značný zejména díky jejich vysoké vzdělanosti.¹⁸ Informace o ní čerpáme ze statistik vzdělanosti dospělých uprchlíků, kteří žádali o humanitární dávku. Mezi nimi je přitom vysokoškolsky vzdělaný každý třetí (Graf 6). Mezi respondenty dotazníkového šetření je pak podíl vysokoškoláků ještě vyšší (každý druhý).

Pro využití pracovního potenciálu uprchlíků je však nezbytné nastavit vhodné podmínky pro práci ze strany veřejné správy i zaměstnavatelů. Například 6289 tisíc uprchlých žen v ekonomicky aktivním věku se jako jediný dospělý stará o dítě do 18 let. Vytvoření předpokladů pro sladění rodinného a pracovního života je tak jednou z nezbytných podmínek.

Z odpovědí uprchlíků v dotazníkovém šetření vyplývá, že **více než polovina osob v ekonomicky aktivním věku je zaměstnaná** nebo samostatně výdělečně činná, podíly nezaměstnaných nebo jednotlivých skupin ekonomicky neaktivních uprchlíků pak dosahují deseti a méně procent uprchlíků v ekonomicky aktivním věku (Graf 21).

Graf 21: Ekonomická aktivita osob ve věku 18–65 let

Zdroj: Průzkum MPSV

¹⁷ Více viz např. studie Českých priorit a PAQ Research *Integrace ukrajinských uprchlíků v ČR 2022+*, dostupná z [Studie Integrace Uprchlíku.pdf - Disk Google](#) (9. 7. 2022).

¹⁸ Přestože je vzdělanost vysoká, je dobré připomenout, že ukrajinský vzdělávací systém je odlišný a jako vysokoškolské studium počítají i stupeň, který je ještě před naším bakalářským. Úroveň je tedy spíše nižší.

Podíl zaměstnaných dle evidence Úřadu práce a následných interních dopočtů (41 %) je přitom o 12 % nižší než podíl zaměstnaných dle dotazníkového šetření (47 %). Tento rozdíl může indikovat rozsah tzv. práce na černo, ale i jistou nereprezentativnost dotazníkového šetření danou podmínkami sběru dat.

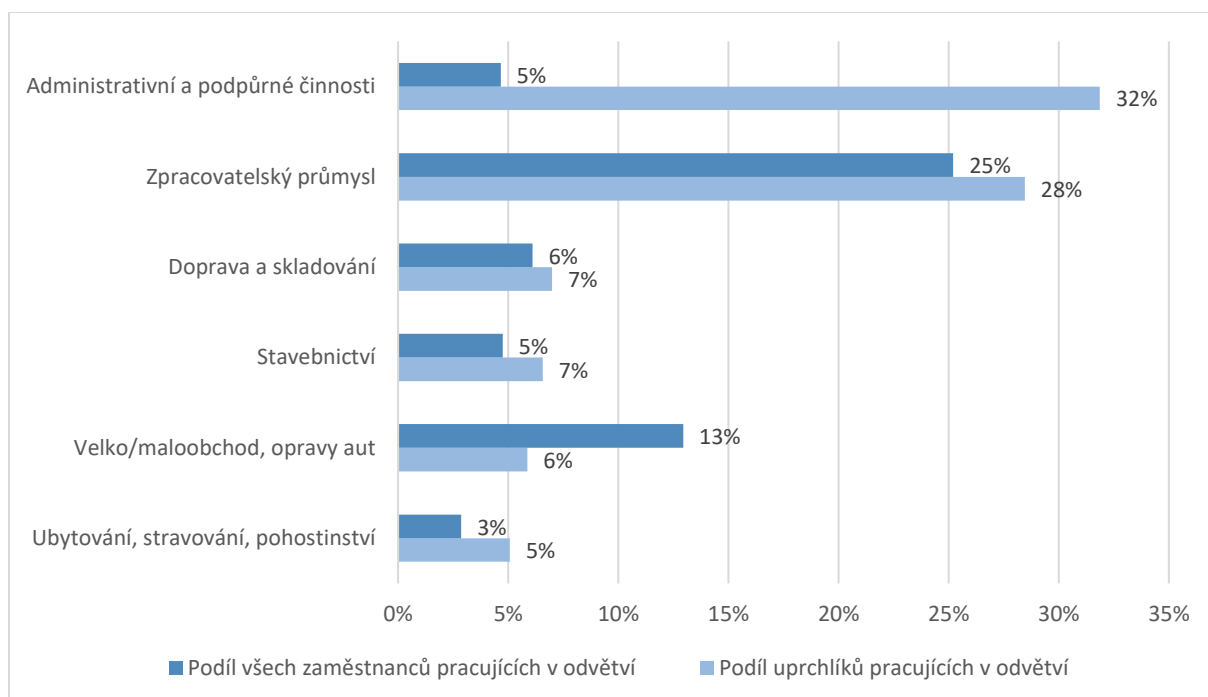
Podíl nezaměstnaných podle dotazníkového šetření MPSV je pak výrazně vyšší, než na jaký by šlo usuzovat na základě administrativních dat. **Drtivá většina uprchlíků, kteří sami o sobě tvrdí, že jsou nezaměstnaní, se tedy neregistruje na Úřadu práce jako uchazeči o zaměstnání.** To může mít v budoucnu řadu negativních důsledků, například ve vztahu k povinnosti odvádět pojistné na zdravotní pojištění. Ostatní skupiny z Grafu 21 nejsou v administrativních datech MPSV nijak podchyceny a dotazníkové šetření je tak podle našich znalostí zásadním zdrojem o početnosti těchto skupin.

Dotazníkové šetření ukazuje, že, **zaměstnaní uprchlíci** pracují jak pro zaměstnavatele v ČR, tak na dálku pro zaměstnavatele na Ukrajině. Byť výrazně převládá podíl zaměstnanců **pracujících pro české zaměstnavatele (81 %)**, významná část uprchlíků podle dotazníkového šetření pracuje **na dálku pro zaměstnavatele na Ukrajině (19 %)**.

Administrativní data MPSV pak ukazují, že mezi uprchlíky zaměstnanými u českých zaměstnavatelů významně převládají ženy a osoby z mladších věkových skupin. Sedm z deseti zaměstnaných uprchlíků jsou ženy (70 % zaměstnaných uprchlíků). Čtyři z deseti zaměstnaných uprchlíků jsou ve věku 18 až 35 let, respektive 35 až 50 let (44 %, respektive 40 % ze zaměstnaných uprchlíků). Naopak ve výrazné menšině mezi zaměstnanými uprchlíky jsou muži (30 %) a uprchlíci ve věku nad 50 let (16 %). Věková struktura zaměstnaných uprchlíků i struktura zaměstnaných uprchlíků podle pohlaví přitom přibližně odpovídá struktuře všech uprchlíků z Ukrajiny, kteří do ČR přišli. Data tak neukazují, že by muži nebo ženy, případně některá z věkových skupin měla relativně výrazně vyšší problémy se zaměstnaností jako takovou.

Zásadní většina těchto zaměstnanců (85 %) pracuje u zaměstnavatelů v šesti odvětvích (Graf 22). Mezi všemi zaměstnanci na trhu práce, tedy mezi Čechy a ostatními cizinci, pracuje v těchto šesti odvětvích pouze 56 % zaměstnanců. Podstatný rozdíl je přitom v počtu zaměstnanců v administrativní a podpůrné činnosti (Graf 22).

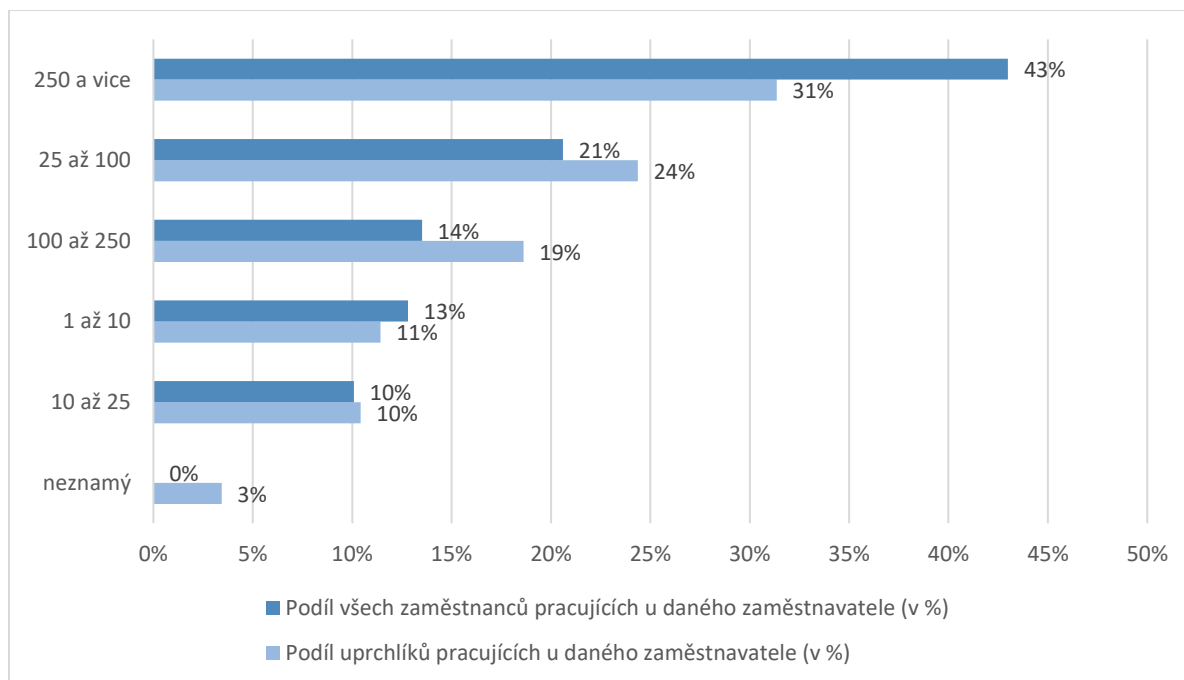
Graf 22: Podíl zaměstnaných uprchlíků ve vybraných odvětvích ekonomiky

Zdroj: Registr ekonomických subjektů a Evidence zahraničních zaměstnanců

Z pohledu velikosti zaměstnavatele je pořadí zaměstnavatelů podle jejich velikosti shodné u uprchlíků a celkové populace (Graf 23). **Nejvíce uprchlíků** i zaměstnanců celkem **pracuje u větších zaměstnavatelů** s více než 250 zaměstnanci, přesto je podíl v porovnání s celkovou populací menší. U těch je dle administrativních dat Úřadu práce a české správy sociálního zabezpečení zaměstnáno pouze 31 % uprchlíků, ale 43 % všech zaměstnanců (Graf 23). Naopak nejméně uprchlíků pracuje u nejmenších zaměstnavatelů (s počtem do 10, respektive 25 zaměstnanců).

Graf 23: Podíl zaměstnaných uprchlíků podle velikosti zaměstnavatele (měřené počtem zaměstnanců)

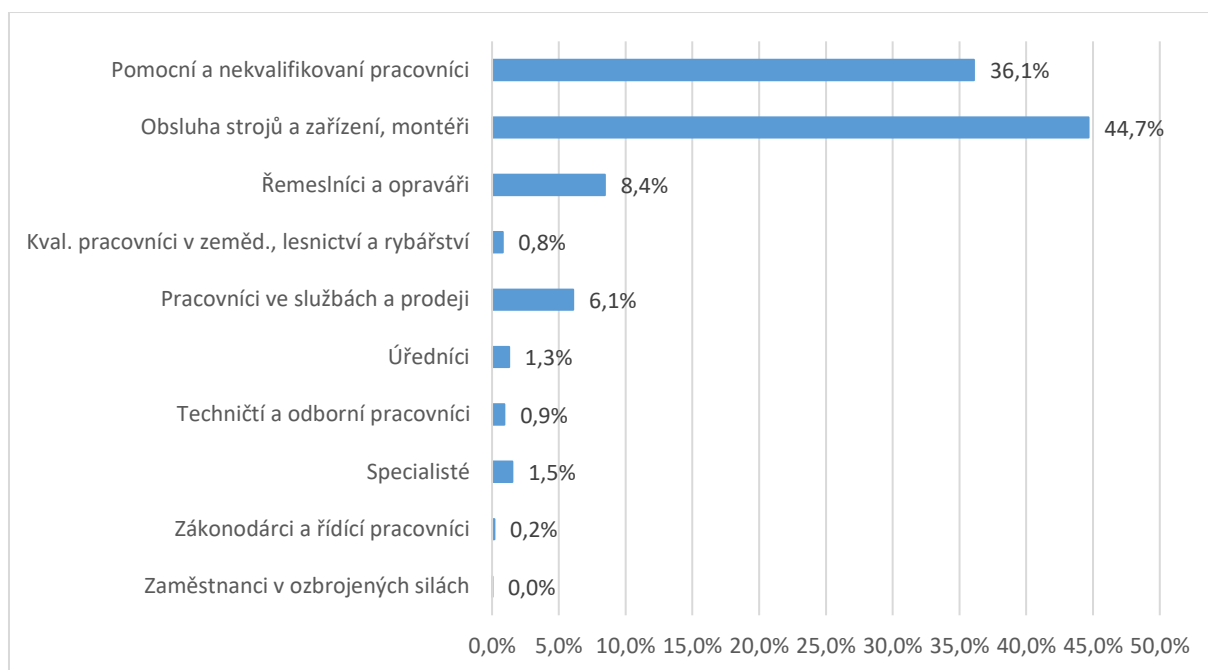

Zdroj: Registr ekonomických subjektů, Evidence zahraničních zaměstnanců a ČSSZ

Zásadní zjištění o využívání potenciálu uprchlíků na trhu práce však neindikuje rozdělení uprchlíků mezi jednotlivými zaměstnavateli, ale struktura pozic, které uprchlíci u těchto zaměstnavatelů zastávají. Graf 24 ukazuje, že **44 % pozic je v oblasti „obsluha strojů a zařízení, montéři“ a dalších 36 % je v oblasti pomocných a nekvalifikovaných pracovníků**. Celkem se tedy z těchto dvou profesí kvalifikuje **80 %** všech pozic, na které jsou u českých zaměstnanců přijati uprchlíci.

Takovou koncentraci uprchlíků **v nejméně kvalifikovaných povoláních** může způsobovat několik faktorů: (i) kvalifikovaná práce vyžaduje znalost češtiny, kterou uprchlík zatím nedosahuje, (ii) práce je vnímaná jako dočasná, (iii) pobyt je vnímaný jako dočasný, (iv) z osobních důvodů není zájem o psychicky náročnější práci, (v) vyskytují se problémy s uznáváním kvalifikace, příp. další. Bez ohledu na skutečný důvod to však ukazuje na nevyužívání potenciálu uprchlíků.

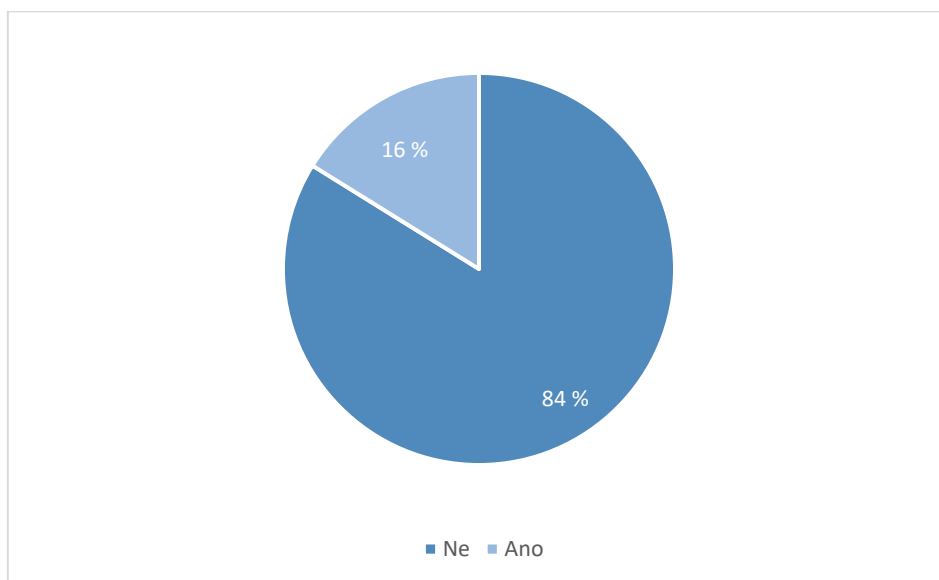
Graf 24: Podíl zaměstnaných uprchlíků podle vykonávané profese (hlavní třídy klasifikace ISCO)

Zdroj: Registr ekonomických subjektů a Evidence zahraničních zaměstnanců

Nevyužívání pracovního potenciálu uprchlíků přitom potvrzují i další administrativní data i data z dotazníkového šetření. V dotazníkovém šetření pouze 16 % pracujících uprchlíků uvádí, že se jim podařilo nalézt pozici ve stejném oboru, v jakém pracovali na Ukrajině. Zbýlých **84 % pracujících uprchlíků pracuje v jiném než ve svém původním oboru**. To opět ukazuje na nevyužití potenciálu uprchlíků, protože v jiných oborech uprchlíci spíše nevyužijí svoje specifické dovednosti.

Graf 25: Práce ve stejném oboru jako na Ukrajině

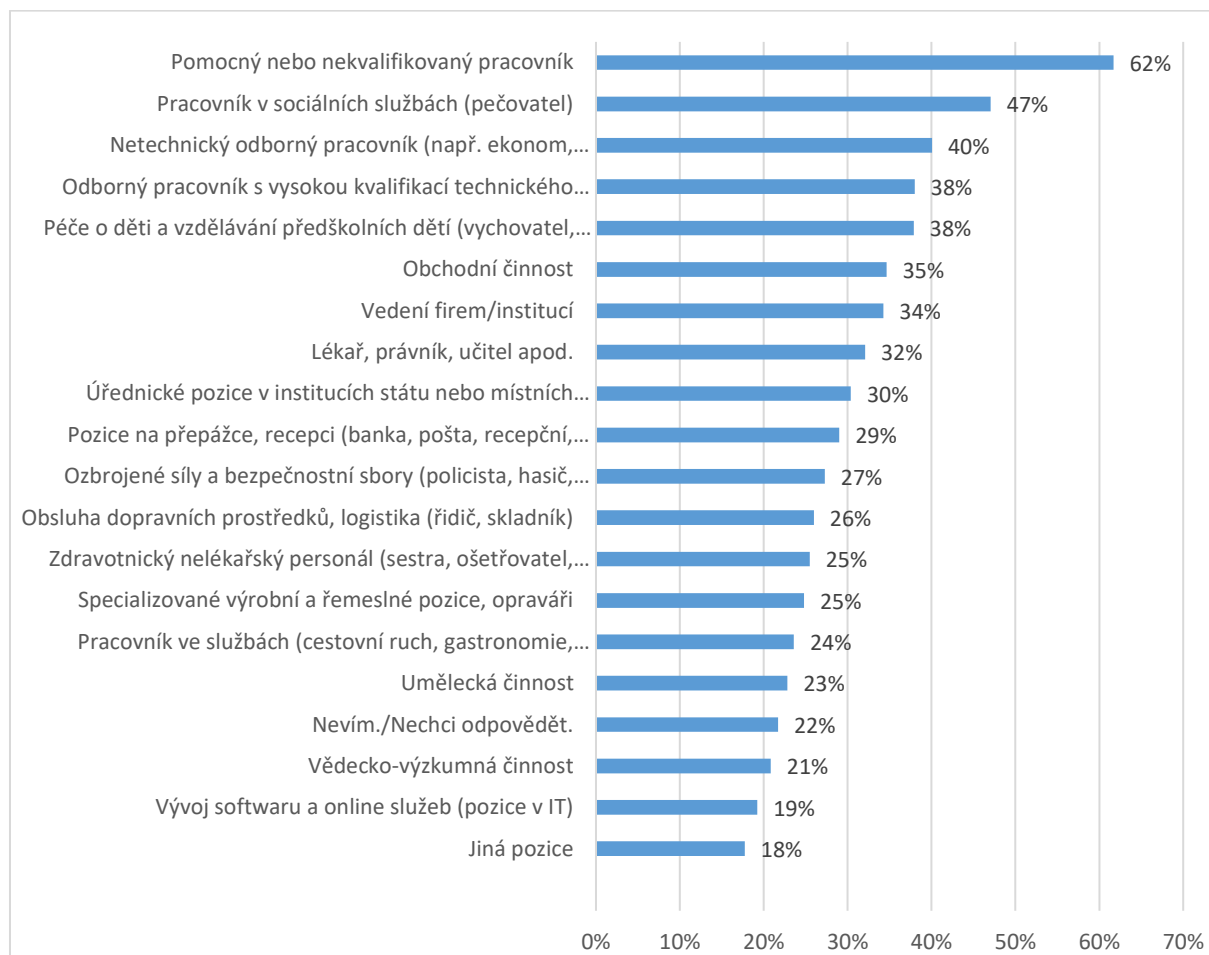

Zdroj dat: Průzkum MPSV

Přitom dle průzkumu MPSV platí, že uchytit se na českém pracovním trhu ve stejné profesi, ve které pracovali před odchodem z Ukrajiny, se podařilo v největší míře těm uprchlíkům, kteří již na Ukrajině působili v nízkokvalifikovaných profesích. Největší podíl těch, kteří pracují i u nás ve své předchozí

profesi, tudíž je v kategorii pomocný nebo nekvalifikovaný pracovník, výrobní profese a řemeslníci, a zdravotnický nelékařský personál. Podíl těch, kteří v ČR pracují jako nekvalifikovaný dělník pak osciluje podle profese vykonávané před odjezdem z Ukrajiny přibližně mezi 20 a 60 %, jak ukazují výsledky v Grafu 26.

Graf 26: Podíl počtu uprchlíků pracujících v ČR jako pomocný nebo nekvalifikovaný dělník ku počtu uprchlíků pracujících ve vybraných profesích před odchodem z Ukrajiny

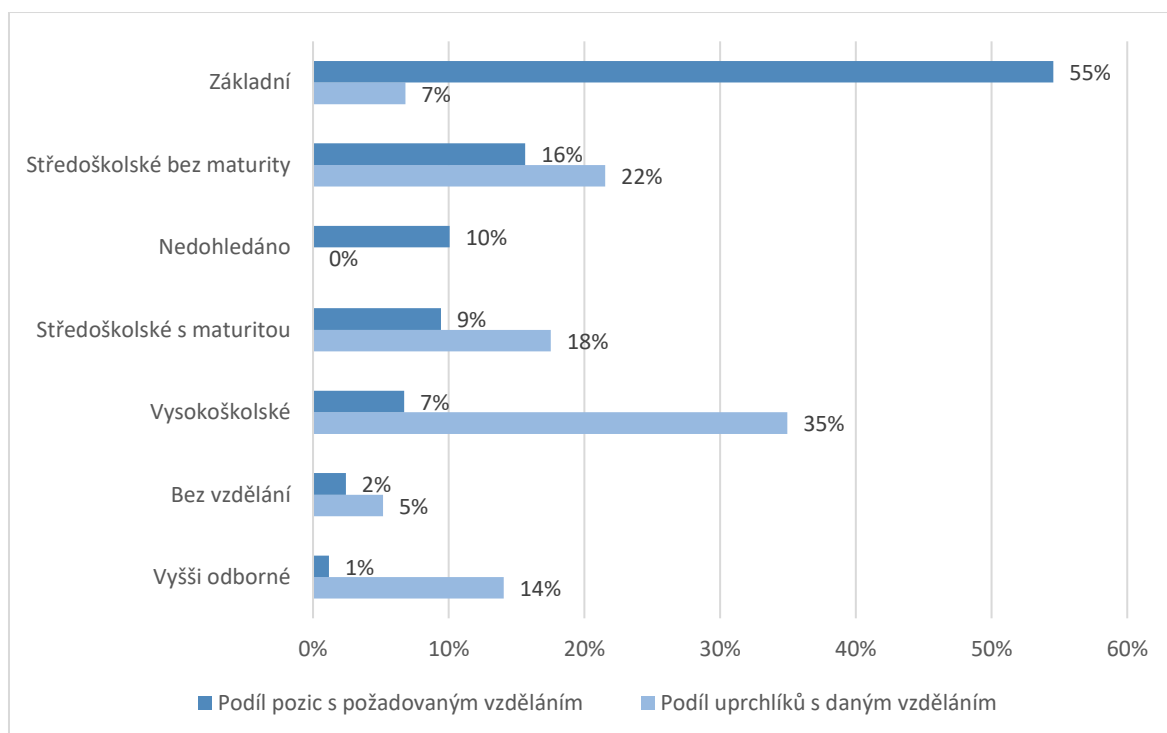

Zdroj: Průzkum MPSV

Nevyužívání pracovního potenciálu uprchlíků naznačuje i podíl pozic obsazených uprchlíky, na které zaměstnavatel požadoval základní nebo žádné vzdělání (57 % pozic): i když požadované vzdělání mohou zaměstnavatelé záměrně uvádět nižší, aby ho při přijímání nového pracovníka nebylo potřeba prokázat, takto významný podíl pozic s požadovaným základním vzděláním spolu s výše uvedenou evidencí o podílu uprchlíků pracujících v manuálních profesích (Graf 24) a podílu uprchlíků pracujících mimo svůj obor, respektive na pozici pomocných nekvalifikovaných dělníků (Grafy 25 a 26), nevyužívání potenciálu uprchlíků na trhu práce spíše potvrzují.

Naopak vysokoškolské vzdělání zaměstnavatelé vyžadovali pouze u necelých 7 % pozic obsazených uprchlíky (Graf 27).

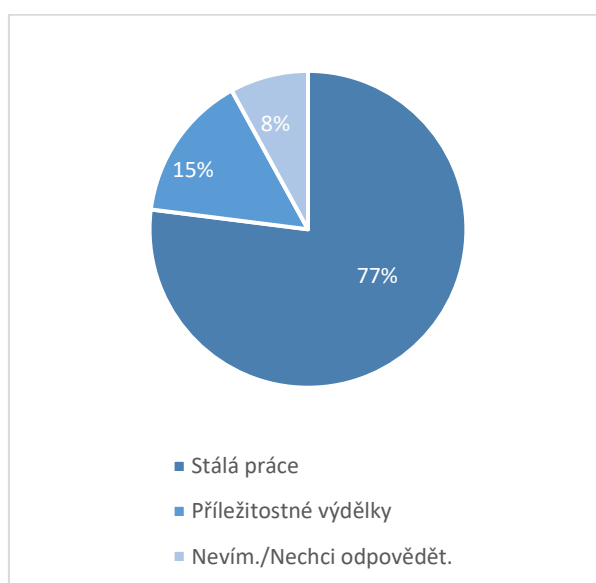
Graf 27: Požadované vzdělání u pozic obsazených uprchlíky

Zdroj: Průzkum MPSV

Jestliže dotazníkové šetření ukazuje na významné mezery v oblasti využívání specifických dovedností uprchlíků kvůli jejich zaměstnávání mimo jejich předchozí obor, pak na druhou stranu šetření indikuje **relativně vysokou stabilitu zaměstnání uprchlíků**. Tři ze čtyř pracujících uprchlíků (**77 %**) **totiž uvedlo, že svoji práci chápou jako stálou**. Jako příležitostné přivydělávání si označilo svoji práce naopak pouze 15 % pracujících uprchlíků.

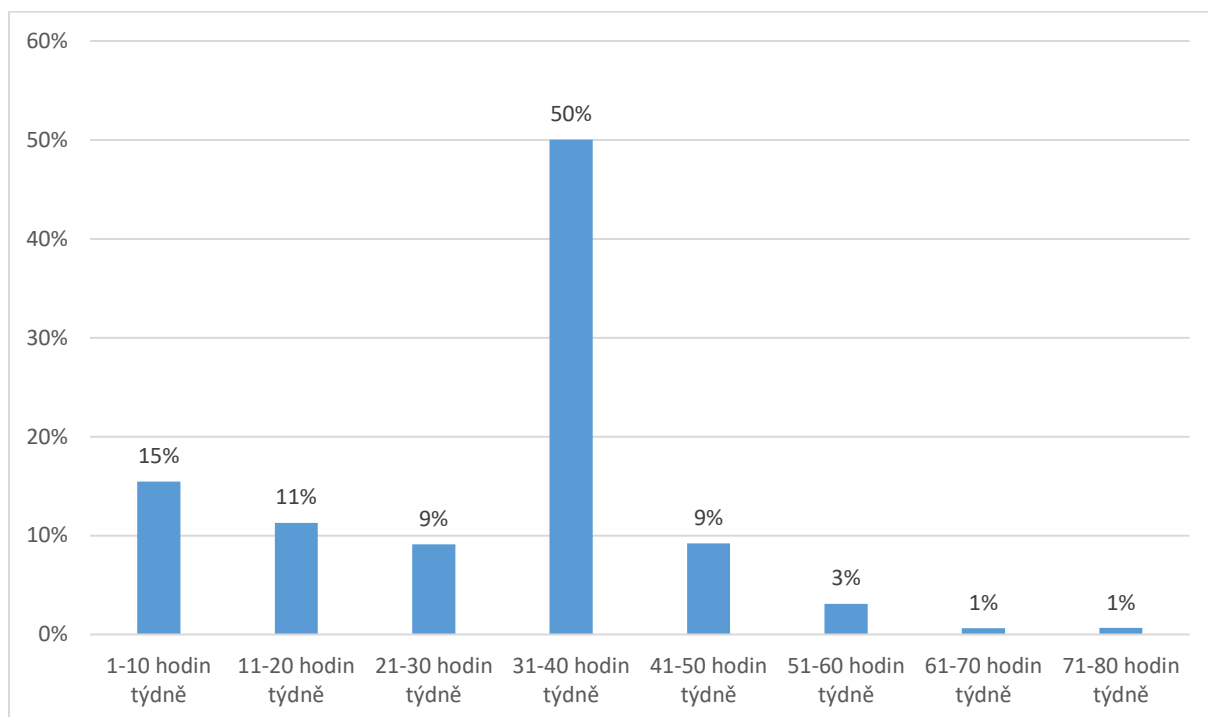
Graf 28: Stabilita zaměstnání

Zdroj: Průzkum MPSV

Na charakter stálého zaměstnání ukazuje i fakt, že **polovina respondentů tráví v práci ke 40 hodinám týdně**, tedy standardní **dobu odpovídající plnému úvazku**.

Graf 29: Počet hodin týdně strávený v práci

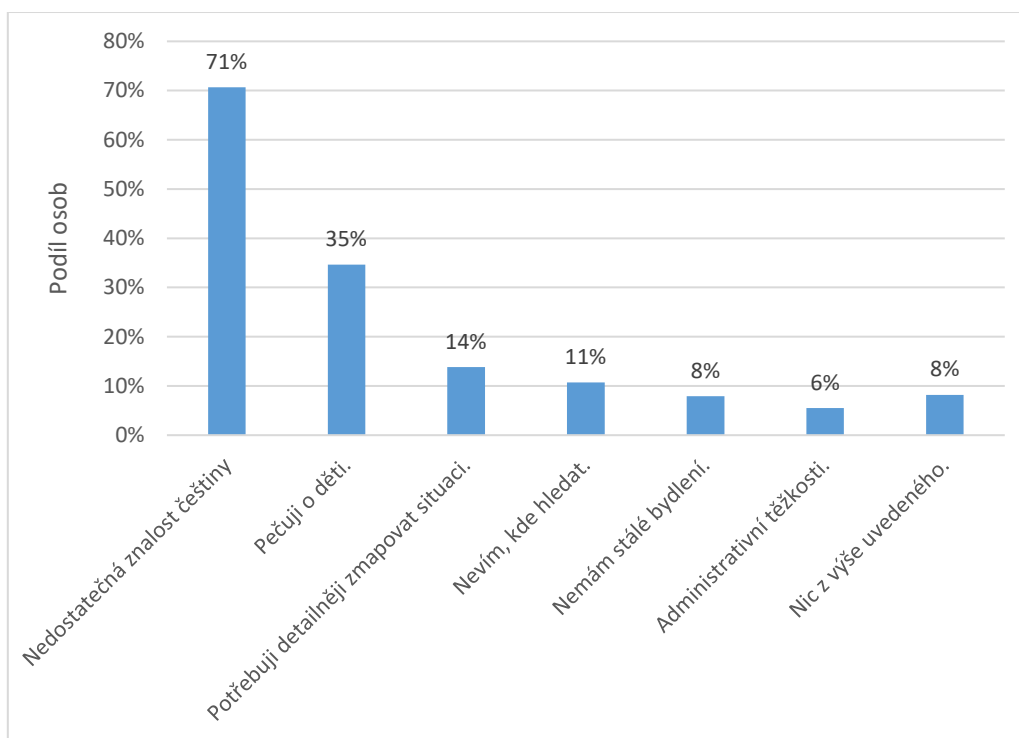
Zdroj: Průzkum MPSV

Nezaměstnanost a neaktivita a jejich důvody

Nezaměstnanost a ekonomická neaktivita, kterou v dotazníkovém šetření uváděli uprchlíci, je relativně nízká. Pouze menšina nezaměstnaných uprchlíků se pak přihlásila na Úřadě práce jako uchazeči o zaměstnání nebo zájemci o zaměstnání (ÚP k 27. 6. 2022 ÚP evidoval 5 903 zájemců a uchazečů o zaměstnání z řad uprchlíků (uchazeči přitom tvořili 3,7 % Úřadem práce evidovaných uprchlíků, zbytek byli zájemci).

Mezi **hlavní důvody nezaměstnanosti uprchlíci řadí především nedostatečnou znalost češtiny (71 %)**, významný vliv má také péče o děti (35 %). Pozitivním zjištěním je, že administrativní překážky jsou podle odpovědí uprchlíků zcela minoritním důvodem a tedy nezpůsobují zásadní bariéru ve vstup na český pracovní trh.

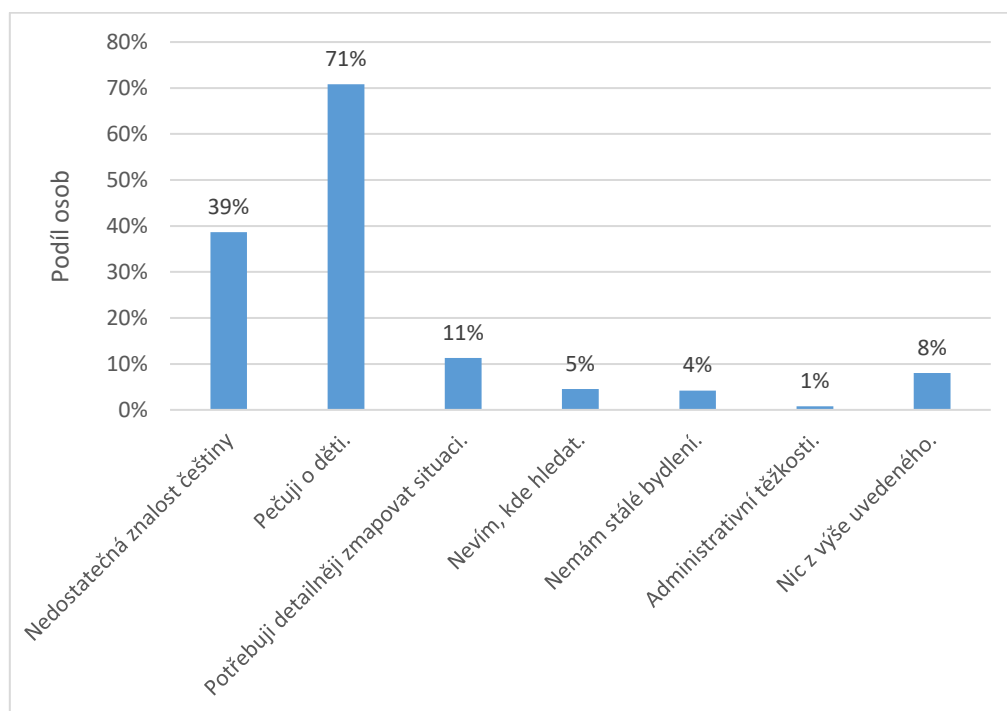
Graf 30: Problémy při hledání práce – pouze ti, kteří nejsou zaměstnaní a hledají práci

Zdroj: Průzkum MPSV

Při pohledu na **ekonomicky neaktivní** skupinu uprchlíků je **důvodem** u těch, kteří zatím práci ani nehledali, **v 71 % péče o děti**. To zcela odpovídá struktuře uprchlíků, kdy nejpočetnějším typem rodiny je matka s malými dětmi. U těch, kteří práci ani nehledali, je pak nedostatečná znalost češtiny až druhou nejčastější příčinou neaktivity, uvedlo ji 39 % respondentů.

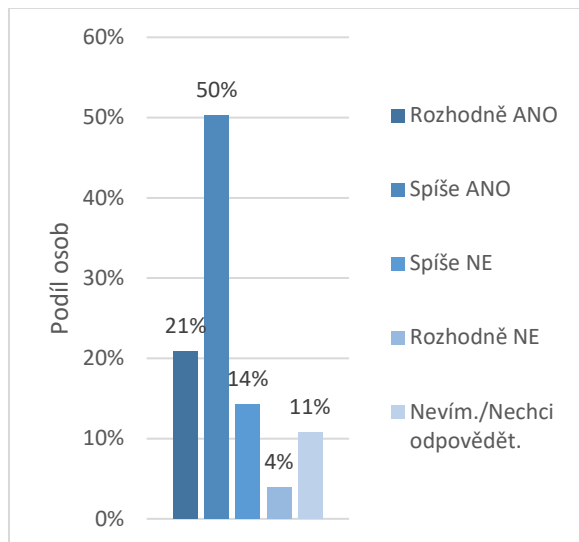
Graf 31: Důvody nehledání práce v ČR – pouze ti, kteří nejsou zaměstnaní a nehledají práci

Zdroj: Průzkum MPSV

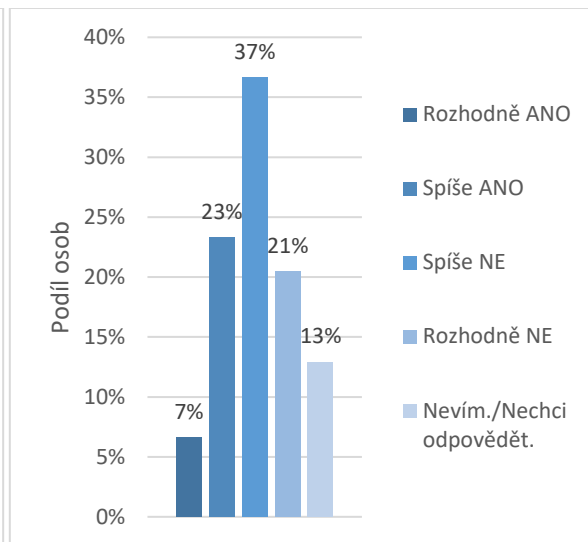
Ochota rekvalifikovat se je mezi respondenty, kteří v ČR prozatím nepracují, **vyšší: přesahuje 70 %** (Graf 32). To spolu s částečnou ochotou se přestěhovat (Graf 33) indikuje snahu přizpůsobit se situaci na českém pracovním trhu. Ochota ke stěhování je ovšem nižší, což souvisí patrně se spokojeností uprchlíků s bydlením. Větší část se stěhovat nechce (57 %, oproti 30 %, která by ochotná byla).

Graf 32: Ochota se rekvalifikovat

Zdroj: Průzkum MPSV

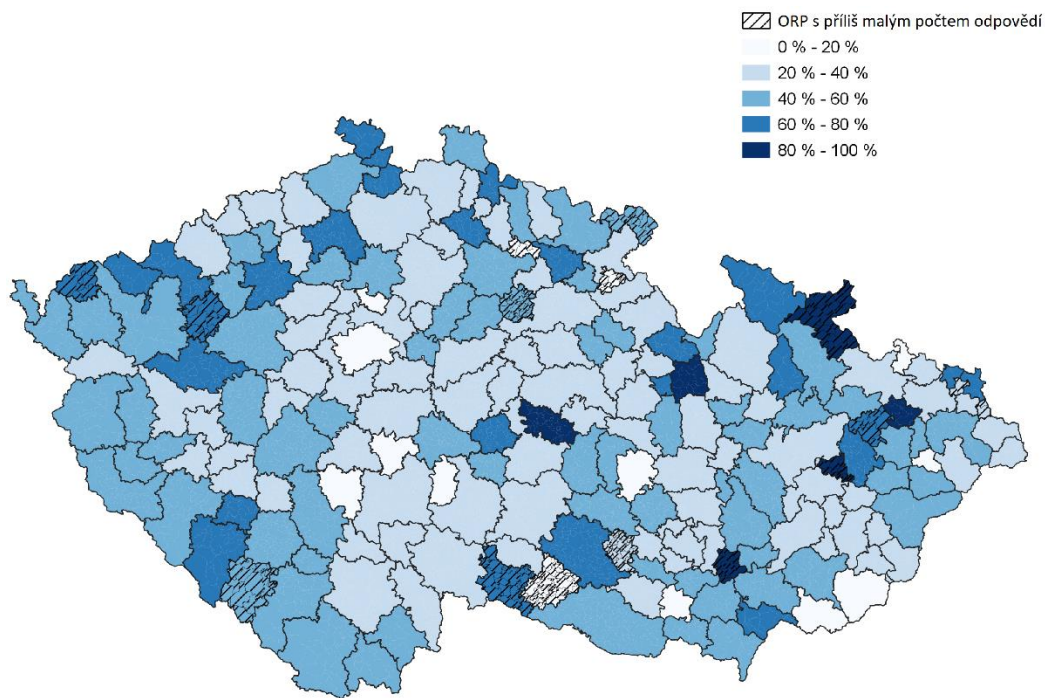
Graf 33: Ochota se přestěhovat kvůli práci

Zdroj: Průzkum MPSV

Struktura nezaměstnaných nebo neaktivních uprchlíků, kteří se jsou kvůli práci ochotní přestěhovat pak ukazuje potenciální pohyby uprchlíků napříč obcemi s rozšířenou působností.

Mapa 4: Podíl neaktivních a nezaměstnaných uprchlíků, kteří jsou v dané obci s rozšířenou působností ochotni se přestěhovat za práci

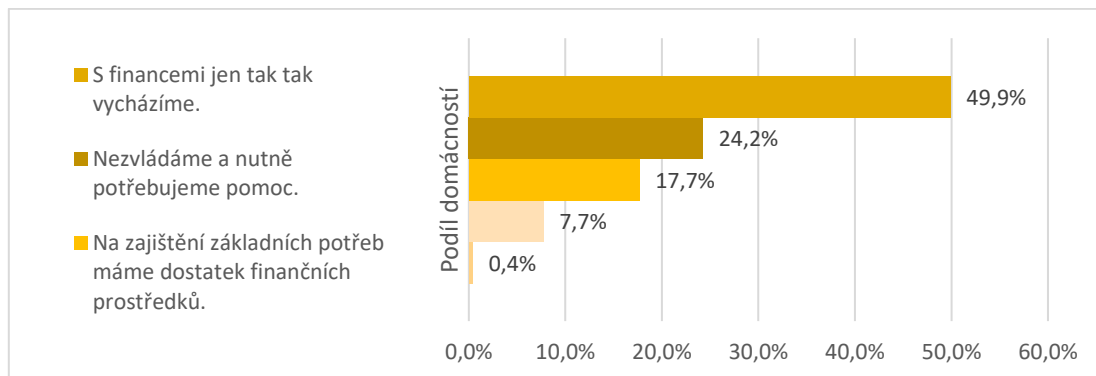

Zdroj: Průzkum MPSV

Finanční situace

Vnímání finanční situace je oblast, kterou z administrativních dat nelze pokrýt. Informace ze šetření MPSV proto přináší unikátní a poměrně varovná data. Jedná se o subjektivní hodnocení toho, vychází s příjmy a úsporami pro zajištění základních potřeb. Polovina uprchlíků situaci jen tak tak zvládá, celá čtvrtina ji dokonce nezvládá a nutně potřebuje pomoc. Znamená to, že přibližně ¾ uprchlíků jsou na tom finančně velmi neuspokojivě až kriticky.

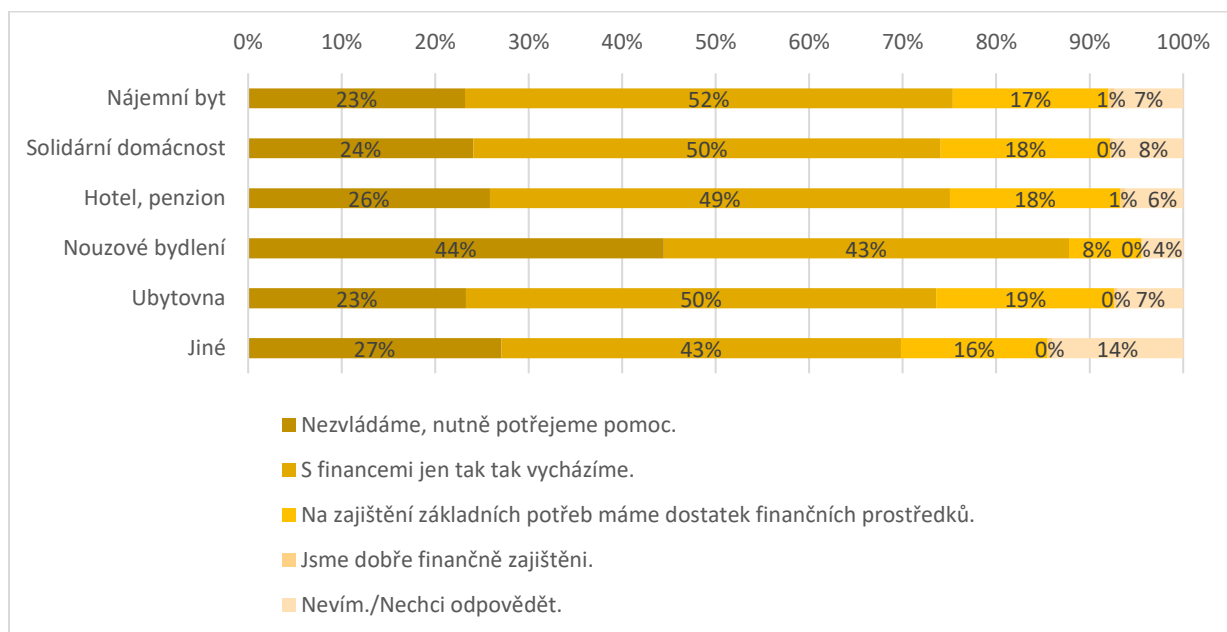
Graf 34: Finanční situace uprchlíků

Zdroj: Průzkum MPSV

Dobře zajištěných je přitom naprosté minimum (necelého 0,5 %). A to je mezi respondenty vysoký podíl vysokoškoláků a šetření pravděpodobně svou povahou (online forma) nezachytilo ty nejohroženější případy. **Nejhorší je finanční situace uprchlíků, kteří žijí v nouzovém ubytování.**¹⁹ Z nich finančně nezvládá a nutně potřebuje pomoc celých 44 % a dalších 43 % jen tak tak vychází. Zdá se tedy, že v nouzovém ubytování se kumulují sociálně slabší skupiny uprchlíků. Situace je však špatná ve všech typech bydlení.

Graf 35: Finanční situace dle typu bydlení

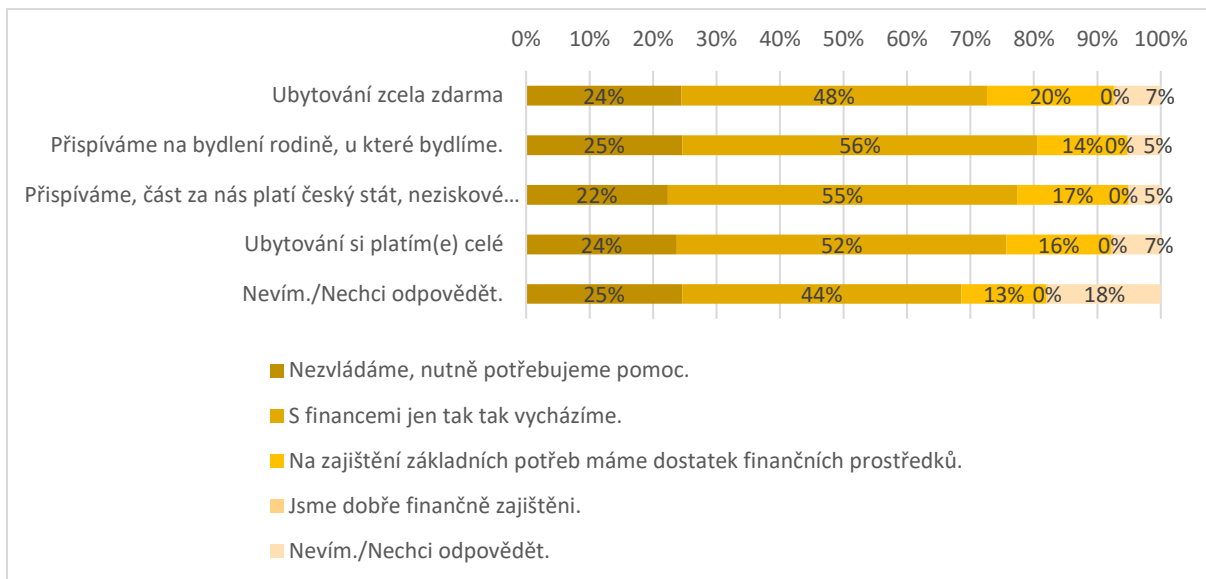
Zdroj: Průzkum MPSV

¹⁹ Nouzovým ubytováním je myšlen provizorní nocleh ve veřejných budovách, stanových městech apod.

Z finančního hlediska jsou na tom v rámci možností nejlépe ti, kteří mají ubytování zcela zdarma. Zároveň ale data ukazují, že ti, kteří jsou dobře finančně zajištěni – ač jich je nesmírně málo – si nejčastěji platí ubytování zcela sami. Víme, že polovina uprchlíků s financemi vychází „jen tak tak“. Téměř polovina z nich má ubytování zdarma, třetina si ho platí celé.

Obecně lze předpokládat, že **ve chvíli, kdy by si domácnosti, které mají dosud ubytování zcela zdarma, musely začít bydlení platit, nastala by u nich za současné situace velmi tísnivá finanční situace** a výrazně by narostla skupina kriticky ohrožených. A **to už nyní polovina těch, kteří mají ubytování zdarma, nezvládá a nutně potřebuje pomoc.**

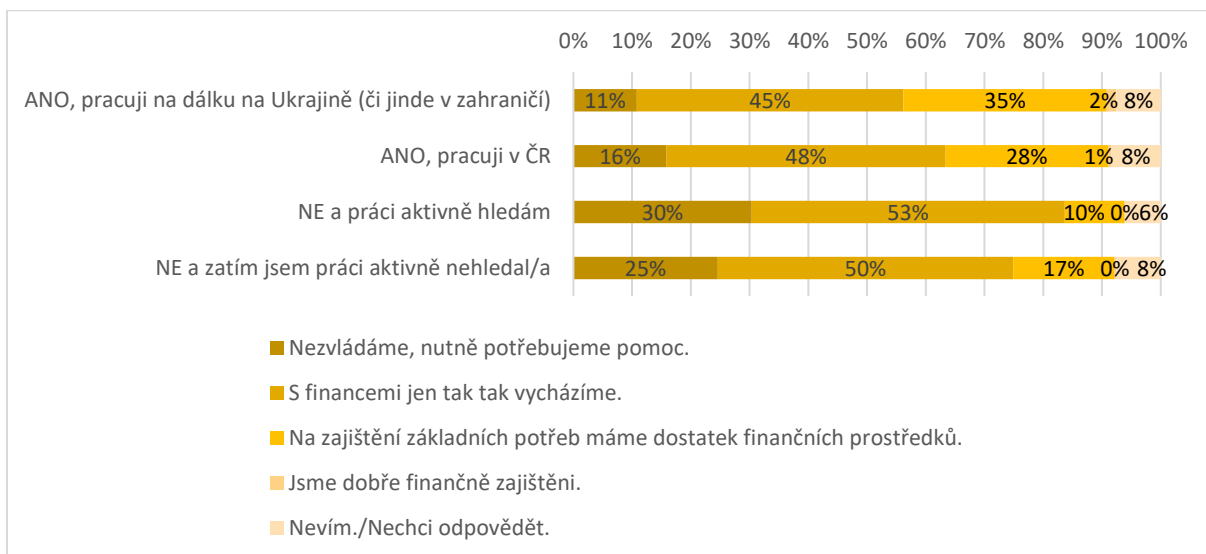
Graf 36: Finanční situace dle toho, zda si platí bydlení

Zdroj: Průzkum MPSV

Následující graf potom ukazuje, že nejhůře jsou na tom finančně ti, kteří nepracují, ale zároveň si práci aktivně hledají. Ekonomická situace tedy vede uprchlíky k tomu, aby usilovali o nalezení placené práce.

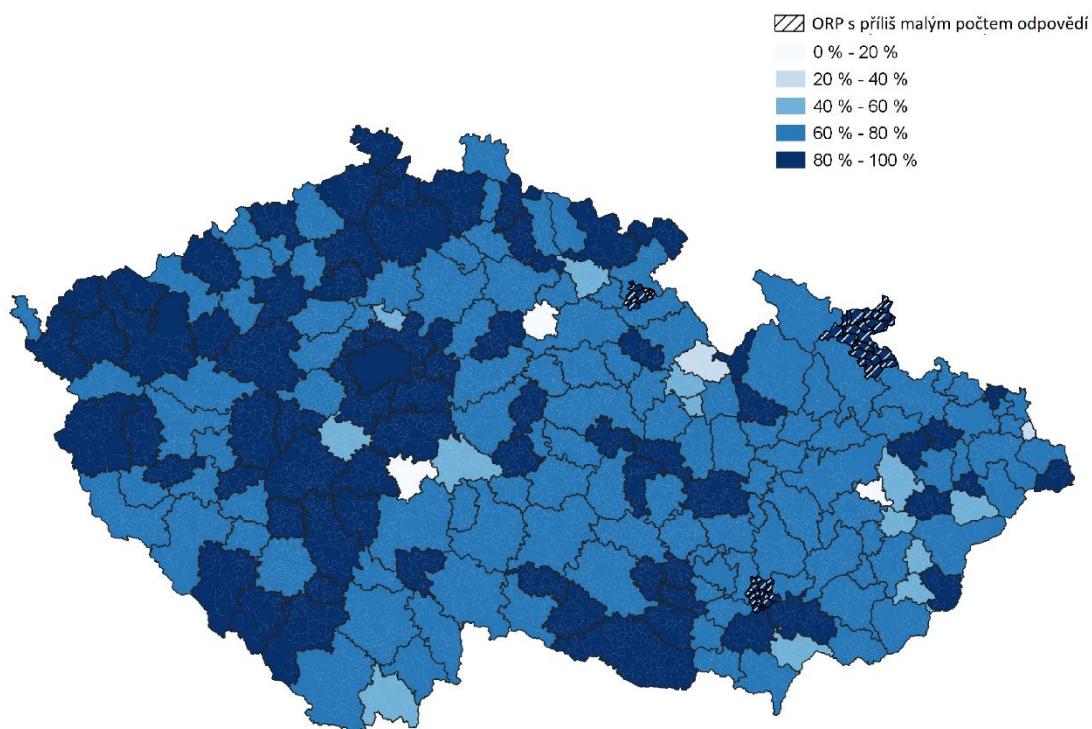
Graf 37: Finanční situace podle ekonomické aktivity

Zdroj: Průzkum MPSV

Následující mapa znázorňuje podíl uprchlíků, jejichž finanční situace odpovídá tomu, že „jen tak tak vychází“ anebo „nezvládají a potřebují nutně pomoc“. Obecně se koncentrují v oblastech, kde je upchlíků celkově více jako je Praha, západní Čechy a Středočeský kraj, ale navíc se varovně objevuje řada dalších regionů jako jsou jihozápadní a severní Čechy či Znojmo a okolí.

Mapa 5: Špatná finanční situace podle regionu

Zdroj: Průzkum MPSV

Pravděpodobnost setrvání v ČR

Část Ukrajinců, kteří prchli před ruskou agresí, se vrací zpátky do země. Podle UNHCR se během dubna na Ukrajinu vracelo okolo 30 tis. lidí denně,²⁰ nicméně tím, že se konflikt stále vyvíjí a Rusko útočí na nové cíle vč. hlavního města Kyjev, nelze usuzovat na stabilní trend. Následující tabulka ukazuje přechody hranic, nicméně z jednotlivých případů víme, že lidé mohou migrovat tam a sem častěji (např. si jedou na Ukrajinu vyřídit administrativní úkony) a data je tedy třeba brát s určitou rezervou.

Tabulka 1: Počty uprchlíků a navrátilců celkem (překročení hranic)

Počet osob, které uprchly z Ukrajiny od 24. 2. 2022 (celkem)	6 576 474
Počet osob, které se vrátily na Ukrajinu od 24. 2. 2022 (celkem)	3 687 763

Zdroj: Frontex, data k 7. 7. 2022

Ptát se na pravděpodobnost setrvání v ČR v rámci průzkumu MPSV, by bylo jistě zajímavé, nicméně vzhledem k tomu, že z povahy věci nebyl dotazník anonymní (ministerstvo de facto zná identitu příjemců humanitární dávky, ač ji jakkoli nevyužívalo), na citlivější otázky – jako je právě plánovaný návrat – není možné se v šetření tohoto typu dotazovat.

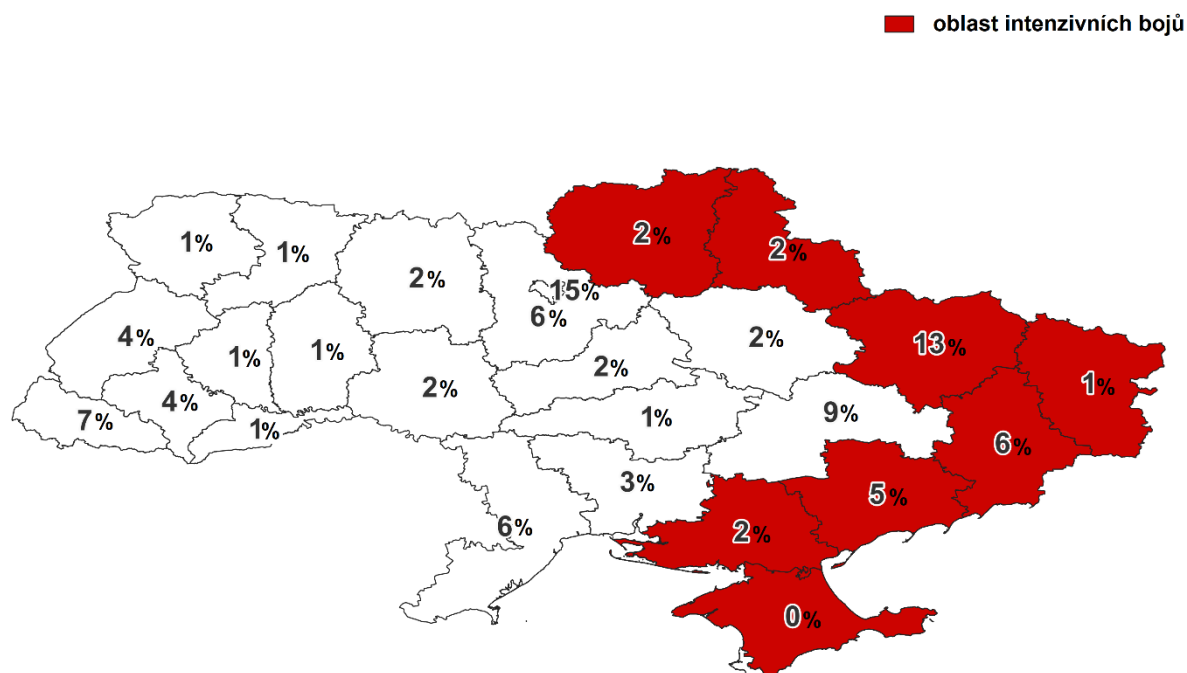
Přesto pravděpodobnost setrvání v ČR můžeme do určité míry nepřímo usuzovat na základě kombinace souvisejících informací. Podle dat Eurostatu jsou hlavními důvody pro setrvání rodina a práce.²¹ Dále bude nemalou roli hrát místo pobytu na Ukrajině – tedy to, zda uprchlík pochází z oblasti, kde probíhaly nebo probíhají boje. Pravděpodobnost návratu spoluurčuje i dlouhodobá přítomnost člena širší rodiny v ČR (například manžel pracující v ČR již před invazí). Dalším indikátorem pak mohou být odpovědi na otázky indikující pravděpodobnost úspěšné integrace daného uprchlíka do české společnosti, zejména stabilní práce (zejména v oboru) či umístění dětí do škol a kvalitní bydlení.

Z částí Ukrajiny zásadně zasažených boji nebo pod nadvládou Ruska odešlo prozatím 31 % respondentů, kteří jsou nyní v ČR (viz Mapa 6), což by odpovídalo cca 120 tis. uprchlíků vč. dětí. U nich je vzhledem k vyššímu ohrožení zároveň vyšší pravděpodobnost, že se na Ukrajinu buď nevrátí, nebo se vrátí výrazně později. Pokud bychom připočetli také Kyjev, pohybovali bychom se již na 46 % respondentů.

²⁰ Více viz [30,000 Ukrainians returning home every day, say relief agencies | UN News](#).

²¹ Více viz [Statistické údaje o migraci do Evropy | Evropská komise \(europa.eu\)](#)

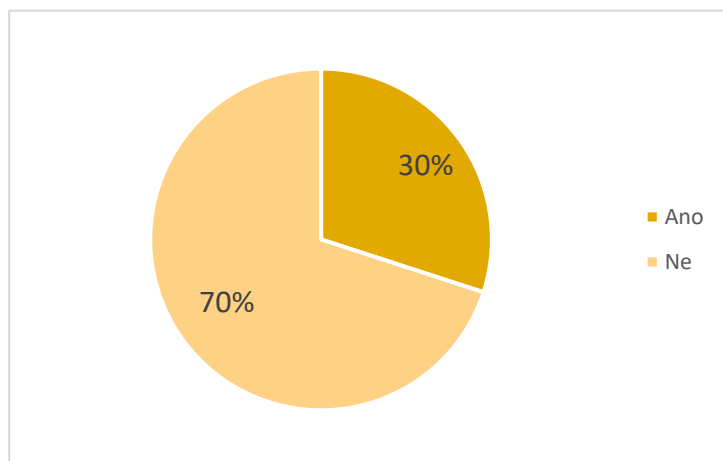
Mapa 6: Region Ukrajiny dle původu respondentů

Zdroj: Průzkum MPSV

Pravděpodobnost zvyšuje také to, zda měli uprchlíci v ČR již před konfliktem příbuzné (např. rodiče, dítě, partnera). Těch je dle dotazníkového šetření 30 % a jejich regionální rozložení ukazují absolutní čísla uvedená v následující mapě (Mapa 7).

Graf 38: Rodinný příslušník v ČR před válkou

Zdroj: Průzkum MPSV

Závěr

Vlivem ruské agrese na Ukrajině se daly do pohybu největší masy uprchlíků od 2. světové války. Česká republika dosud přijala 390 tisíc uprchlíků a je tak 3. nejčastějším cílem Ukrajinců ze států EU a zároveň zemí s **největším počtem ukrajinských uprchlíků na 100.000 obyvatel**. Pro zvládnutí takto rozsáhlé migrační krize je zásadní co možná nejlépe znát detailní situaci uprchlíků jak před odchodem z Ukrajiny, tak po jejich příchodu do ČR, jejich motivace, postoje a chování. Jedině s takovou znalostí je možné efektivně nastavit pomoc pro uprchlíky a zároveň využít příliv uprchlíků jako příležitost pro rozvoj.

MPSV proto v červnu 2022 provedlo masivní šetření mezi desítkami tisíc Ukrajinců, kteří přišli po 24. 2. 2022 do ČR. Tato analýza shrnuje základní výsledky šetření obohacené o informace z administrativních dat Ministerstva práce a sociálních věcí.

Uprchlíci jsou mladí a vzdělaní. Mezi příchozími je 44 % žen a 36 % dětí. Tři ze čtyř dospělých uprchlíků jsou mladších 45, 28 % je dokonce mladší 30 let. Zastoupení vysokoškoláků mezi uprchlíky je oproti české populaci dvojnásobně. To samo o sobě přináší Česku značný rozvojový potenciál.

Nejčastějším tvoří domácnost uprchlíků matka s jedním dítětem. Druhá nejčetnější je domácnost samostatně žijícího dospělého a třetí potom ženy se dvěma dětmi. U domácností s dětmi tvoří zásadní podíl domácnosti s **velmi malými dětmi**: 43 % domácností je s dětmi do 5 let věku. To formuje požadavky na veřejnou infrastrukturu a služby, jejichž splnění je podmínkou pro úspěšnou integraci uprchlíků a využití jejich potenciálu. Například čtyři z deseti domácností s dětmi ve věku 3 až 5 let poptává pomoc se zápisem do školky.

Domácnosti uprchlíků bydlí v největší míře v solidárních domácnostech (44 %). Naopak 15 % uprchlíků však žije na ubytovně, což by odpovídalo zhruba 58 tisícům osob. Finančně ubytování většinu uprchlíků zatím nezatežuje: Polovina uprchlických domácností má ubytování poskytované zcela zdarma. **Ubytování je nyní zároveň relativně stabilní**: 39 % má zajištěné ubytování na 6 a více měsíců. Ubytování na méně než 2 měsíce má pouze 6 % uprchlíků. Celkově **více jak ¾ uprchlíků jsou se svým ubytováním spokojeni**.

Zapojení uprchlíků na trh práce je relativně vysoké, ale nevyužívá dovedností a vzdělání uprchlíků. Více než polovina uprchlíků je ekonomicky aktivní, ¾ z nich vnímají svoji práci jako stálou. **Nejvíce jich však působí v nízkokvalifikovaných profesích (80 %)**, a to bez ohledu na jejich vysoké vzdělání a předchozí praxi. Nedaří se tedy příliš využít jejich profesního potenciálu. Podíl nezaměstnaných je podle průzkumu MPSV výrazně vyšší, než na jaký by šlo usuzovat na základě administrativních dat. Drtivá většina uprchlíků, kteří sami o sobě tvrdí, že jsou nezaměstnaní, se tedy neregistruje na Úřadu práce jako uchazeči o zaměstnání.

Z pohledu formy pomoci uprchlíci nejvíce potřebují pomoc s výukou češtiny. Tuto formy pomoci potřebují častěji než pomoc s hledáním práce, škol a školek, pomoci s čerpáním dávek. Potřeba pomoci s češtinou platí nehledě na životní situaci, nejpálčivěji se ale týká ekonomicky aktivních (zaměstnanců a podnikatelů). Jazykové kompetence uprchlíků v češtině a angličtině jsou obecně nízké, nicméně téměř 1/3 uprchlíků češtinu částečně ovládá.

Závažná je finanční situace: přibližně ¾ uprchlíků jsou na tom finančně velmi neuspokojivě až kriticky. **Dobře zajištěných je přitom naprosté minimum (méně než 0,5 %).** **Nejhorší je finanční situace uprchlíků, kteří žijí na ubytovnách.** Zároveň ve chvíli, kdy by si domácnosti, které mají dosud ubytování zcela zdarma, musely začít bydlení platit, nastala by u nich za současné situace velmi tísnivá finanční situace. A to už nyní polovina těch, kteří mají ubytování zdarma, nezvládá a nutně potřebuje pomoc.

Seznam grafů, map a tabulek

Seznam grafů

Graf 1: Uprchlíci s udělenou dočasnou ochranou – nejčastější destinace	4
Graf 2: Počty uprchlíků z Ukrajiny na 100 tis. obyvatel (státy, které přijaly nejvíce uprchlíků)	5
Graf 3: Podíl osob s dočasnou ochranou v ČR	7
Graf 4: Věk uprchlíků	8
Graf 5: Věk dospělých žen	8
Graf 6: Nejvyšší dosažené vzdělání	8
Graf 7: Nejčastěji zastoupené typy domácností	10
Graf 8: Domácnosti s dětmi a bez dětí	11
Graf 9: Domácnosti s dětmi podle počtu dětí	11
Graf 10: Podíl domácností s dětmi dle věku nejmladšího dítěte	12
Graf 11: Současné ubytování dle základních typů bydlení	13
Graf 12: Podíl solidárních domácností	14
Graf 13: Platby za ubytování	14
Graf 14: Doba jistoty současného ubytování	15
Graf 15: Délka ubytování dle typu bydlení	17
Graf 16: Spokojenost s bydlením	17
Graf 17: Spokojenost s bydlením podle typu ubytování	18
Graf 18: Co respondenti v ČR potřebují	19
Graf 18: Potřeba pomoci s výukou češtiny dle ekonomické aktivity	20
Graf 19: Znalost českého jazyka dle HuD	20
Graf 20: Znalost anglického jazyka dle HuD	20
Graf 21: Ekonomická aktivita osob ve věku 18–65 let	22
Graf 22: Podíl zaměstnaných uprchlíků ve vybraných odvětvích ekonomiky	24
Graf 23: Podíl zaměstnaných dle velikosti zaměstnavatele (měřené počtem zaměstnanců)	25
Graf 24: Podíl zaměstnaných uprchlíků dle vykonávané profese (hlavní třídy klasifikace ISCO)	26
Graf 25: Práce ve stejném oboru jako na Ukrajině	26
Graf 26: Podíl počtu uprchlíků pracujících v ČR jako pomocný nebo nekvalifikovaný dělník ku počtu uprchlíků pracujících ve vybraných profesích před odchodem z Ukrajiny	27
Graf 27: Požadované vzdělání u pozic obsazených uprchlíky	28
Graf 28: Stabilita zaměstnání	29
Graf 29 Počet hodin týdně strávený v práci	30
Graf 30: Problémy při hledání práce – pouze ti, kteří nejsou zaměstnaní a hledají práci	30
Graf 31: Důvody nehledání práce v ČR – pouze ti, kteří nejsou zaměstnaní a nehledají práci	31
Graf 32: Ochota se rekvatifikovat	31
Graf 33: Ochota se přestěhovat kvůli práci	31
Graf 34: Finanční situace uprchlíků	32
Graf 35: Finanční situace dle typu bydlení	32
Graf 36: Finanční situace dle toho, zda si platí bydlení	33
Graf 37: Finanční situace podle ekonomické aktivity	33
Graf 38: Rodinný příslušník v ČR před válkou	36

Seznam map

Mapa 1: Vysokoškolské vzdělání dle ORP	9
Mapa 2: Podíl respondentů, kteří mají zajištěné ubytování na méně než 6 měsíců (dle ORP)	16
Mapa 3: Potřeba zdravotnické péče podle regionu	21
Mapa 4: Podíl neaktivních a nezaměstnaných uprchlíků, kteří jsou v dané obci s rozšířenou působností ochotni se přestěhovat za prací	31
Mapa 5: Špatná finanční situace podle regionu	34
Mapa 6: Region Ukrajiny dle původu respondentů	36
Mapa 7: Počet uprchlíků, kteří měli v ČR příbuzné už před válkou, dle regionů Ukrajiny	37

Seznam tabulek

Tabulka 1: Počty uprchlíků a navrátilců celkem (překročení hranic)	35
--	----